

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет міжнародних відносин та права
Кафедра міжнародної комунікації та політології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Вплив сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в
Україні

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Освітня програма – «Політологія»

Шифр КвРПОЛ. 024030.01.03

Виконав здобувач ІІ курсу, групи ПОЛМ-24-1

Підпис Ініціали, прізвище

Павло КОНСТАНЧУК

Керівник: доктор психол. наук, проф.

Підпис Ініціали, прізвище

Олеся ПОСВІСТАК

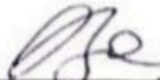
Нормоконтролер: доктор психол. наук, проф.

Підпис Ініціали, прізвище

Олеся ПОСВІСТАК

До захисту допускаю:

Зав. кафедри міжнародної комунікації
та політології, кандидатка
політичних наук, доцентка

Підпис Ініціали, прізвище

Ольга ЗАСЛАВСЬКА

15 12 2025 р.

Хмельницький, 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет *міжнародних відносин і права*

Кафедра *міжнародної комунікації та політології*

Освітній рівень *другий (магістерський)*

Галузь знань *05 «Соціальні та поведінкові науки»*

Спеціальність *053 «Політологія»*

Освітня програма *освітньо-професійна програма «Політологія»*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри міжнародної
комунікації та політології

_____ Ольга ЗАСЛАВСЬКА

підпис

_____ протокол № від _____ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ Павла КОНСТАНЧУКА

Ім'я, ПРИЗВИЩЕ здобувача

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Вплив сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в Україні»

Керівник кваліфікаційної дипломної роботи: Олеся Посвістак, д-р психологічних наук, професор.

Затверджено наказом ректора університету від 25 серпня 2025 р. № 65

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру 01 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали звіту з переддипломної практики, матеріали наукових досліджень із політичної соціалізації, сучасні концепції впливу цифрових медіа на політичні процеси, аналітичні звіти щодо використання соціальних мереж в Україні як інструменту політичної комунікації, статистика онлайн-активності громадян, приклади взаємодії політичних акторів із цифровими платформами як кейси для аналізу, відкриті джерела: контент соціальних мереж, матеріали онлайн-медіа, державні нормативно-правові акти щодо регулювання цифрового медіапростору, аналітика громадських ініціатив у сфері медіаграмотності та цифрової безпеки.

4. Зміст кваліфікаційної дипломної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): вступ; розділ 1: теоретичні основи впливу сучасних цифрових медіа на процес політичної соціалізації; сутність та етапи політичної соціалізації громадян; роль медіа у формуванні політичної соціалізації в демократичному суспільстві; трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій; висновки до розділу; розділ 2: особливості впливу цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в Україні; соціальні мережі як інструмент політичної соціалізації та мобілізації; вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань і поведінки громадян; роль блогерів, інфлюенсерів та

цифрових спільнот у процесах політичної соціалізації; висновки до розділу; розділ 3: напрями оптимізації впливу сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію в Україні; медіаграмотність як чинник підвищення політичної соціалізації громадян; роль державних інституцій і громадських ініціатив у регулюванні цифрового медіапростору; перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні; висновки до розділу; висновки; перелік використаних джерел.

5. Перелік графічного матеріалу: 5 таблиць.

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Посвістак О.А., д-р психол.н., проф.		
2	Посвістак О.А., д-р психол.н., проф.		
3	Посвістак О.А., д-р психол.н., проф.		

Дата видачі завдання _____ -

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів (розділів) кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапу роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань	До 01 травня 2025 р.	виконано
2	Визначення теоретико-методологічних засад дослідження. Обґрунтування актуальності досліджуваної проблеми	До 01 червня 2025 р.	виконано
3	Збір фактичного матеріалу за предметом дослідження	До 01 вересня 2025 р.	виконано
4	Обробка зібраного матеріалу, проведення (за потреби) власних емпіричних досліджень	До 10 вересня 2025 р.	виконано
5	Написання початкового варіанта Вступу кваліфікаційної роботи	До 25 вересня 2025 р.	виконано
6	Написання I розділу кваліфікаційної роботи	До 01 жовтня 2025 р.	виконано
7	Підготовка повного тексту основної частини роботи.	До 03 листопада 2025 р.	виконано

	Формулювання проміжних висновків за розділами		
8	Написання початкового варіанта Висновків кваліфікаційної роботи. Консультування у наукового керівника щодо повного змісту КР	До 10 листопада 2025 р.	виконано
9	Виправлення недоліків, складання та оформлення кінцевого варіанта тексту КР	До 24 листопада 2025 р.	виконано
10	Підготовка тексту виступу, слайдів презентації до захисту КР. Консультування щодо них з науковим керівником	До 01 грудня 2025 р.	виконано
11	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	05 грудня 2025 р.	виконано
12	Захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)	19 грудня 2025 р.	виконано

Здобувач _____ Павло КОНСТАНЧУК

Керівник роботи _____ Ім'я, ПРИЗВИЩЕ
Олеся ПОСВІСТАК

АНОТАЦІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Тема кваліфікаційної роботи «Вплив сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в Україні»

Здобувач Павло КОНСТАНЧУК
Керівник Олеся ПОСВІСТАК

Кваліфікаційна робота включає 87 сторінок, 5 таблиць, список використаних джерел складає 70 найменувань.

Ключові слова: політична соціалізація, цифрові медіа, соціальні мережі, онлайн-комунікація, цифрова демократія, медіаграмотність, політична культура, цифровий простір, інтернет-медіа, політична мобілізація, інформаційний вплив, дезінформація, фейки, інфлюенсери, блогери, цифрові спільноти, політична участь, цифрове громадянство, кібербезпека, інформаційна стійкість, комунікативний простір, цифрові технології, державне регулювання, демократичні процеси, громадянська активність.

Об'єкт дослідження: процес політичної соціалізації громадян в умовах розвитку цифрового інформаційного простору.

Предмет дослідження: вплив сучасних цифрових медіа (соціальних мереж, онлайн-ЗМІ, відеоплатформ, блогосфери тощо) на політичну соціалізацію громадян України.

У першому розділі роботи розглянуто теоретичні засади політичної соціалізації громадян у контексті розвитку сучасного цифрового суспільства. Проаналізовано сутність політичної соціалізації, її основні етапи та механізми формування політичної свідомості на різних рівнях становлення особистості. Особливу увагу приділено ролі медіа як провідного агента політичної соціалізації, здатного впливати на формування цінностей, поглядів і моделей політичної поведінки. Також досліджено трансформацію комунікативного простору під впливом цифрових технологій, які забезпечують нові форми взаємодії, швидкий обмін інформацією та широкий доступ до політичного контенту, що суттєво змінює умови політичної соціалізації громадян.

У другому розділі висвітлено основні особливості впливу цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в Україні в умовах активної цифровізації та суспільно-політичних змін. Проаналізовано роль соціальних мереж як інструменту політичної мобілізації, інформування та формування громадської думки. Досліджено, як онлайн-медіа впливають на політичні переконання та поведінку різних вікових груп, зокрема молоді, для якої цифрові платформи є головним каналом доступу до інформації. Окрема увага приділена впливу блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот, які стають новими акторами політичної комунікації, здатними активізувати громадян, формувати політичні цінності та створювати середовище для суспільного діалогу.

У третьому розділі розглянуто напрями оптимізації впливу цифрових медіа на процес політичної соціалізації в Україні, включаючи розвиток медіаграмотності, удосконалення державної політики у сфері регулювання цифрового простору та формування відповідального цифрового громадянства. Проаналізовано роль освіти, державних інституцій і громадських ініціатив у створенні безпечного та прозорого інформаційного середовища. Особливе місце відведено обґрунтуванню того, що сучасна соціалізація нерозривно пов'язана з включенням особистості в цифровий простір: саме цифрові медіа стають ключовою платформою формування політичної активності, соціальних зв'язків і ціннісних орієнтацій. Розглянуто перспективи розвитку цифрової культури, електронної демократії та механізмів підтримки відповідального користування цифровими технологіями як стратегічних чинників підвищення політичної свідомості громадян.

За результатами дослідження встановлено, що сучасні цифрові медіа стали одним із ключових чинників політичної соціалізації громадян в Україні, істотно змінюючи традиційні механізми формування політичних знань, переконань і моделей поведінки. Виявлено, що соціальні мережі, онлайн-медіа, блогери та цифрові спільноти формують нові форми політичної комунікації, які характеризуються високою швидкістю поширення інформації, емоційністю, персоніфікацією та можливістю горизонтальної взаємодії між користувачами.

Аналіз також показав, що молодь є найбільш чутливою до цифрових впливів, оскільки саме онлайн середовище для неї є основним джерелом політичної інформації. Водночас дослідження засвідчує як потенціал цифрових медіа для підвищення політичної активності та громадянської участі, так і ризики, пов'язані з маніпуляціями, дезінформацією та формуванням політичних упереджень.

Одержані результати можуть бути використані для удосконалення державної політики у сфері медіаграмотності, розробки освітніх програм із формування критичного мислення та відповідального цифрового громадянства, а також для підвищення ефективності громадських ініціатив, спрямованих на протидію інформаційним маніпуляціям і фейкам. Вони можуть слугувати основою для створення рекомендацій щодо оптимізації взаємодії громадян із цифровими медіа, а також для практичної роботи органів влади, політичних партій і медіаплатформ у напрямі прозорості та етичної політичної комунікації. Результати також можуть бути корисними у подальших наукових дослідженнях, які стосуються політичної поведінки, цифрової демократії та розвитку політичної культури українського суспільства.

Дипломник _____ Павло КОНСТАНЧУК

Дата подання кваліфікаційної роботи до захисту _____ 2025р.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПРОЦЕС ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ	12
1.1 Сутність та етапи політичної соціалізації громадян	12
1.2 Медіа як агенти політичної соціалізації в демократичному суспільстві	18
1.3 Трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій	27
Висновки до розділу	34
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПОЛІТИЧНУ СОЦІАЛІЗАЦІЮ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ	36
2.1 Соціальні мережі як інструмент політичної соціалізації та мобілізації	36
2.2 Вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань і поведінки громадян	43
2.3 Роль блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот у процесах політичної соціалізації	51
Висновки до розділу	57
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПОЛІТИЧНУ СОЦІАЛІЗАЦІЮ В УКРАЇНІ	59
3.1 Медіаграмотність як інструмент оптимізації впливу цифрових медіа на політичну соціалізацію.....	59
3.2 Роль державних інституцій і громадських ініціатив у регулюванні цифрового медіапростору	63
3.3 Перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні	68
Висновки до розділу	73
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному інформаційному суспільстві цифрові медіа стають одним із провідних чинників формування політичної свідомості та поведінки громадян. Платформи соціальних мереж, онлайн-ЗМІ, відеоконтент, блоги та месенджери не лише забезпечують швидкий обіг інформації, але й активно впливають на політичну участь, формування громадської думки, електоральні уподобання та політичну ідентичність. В Україні, де цифровізація суспільного життя розвивається динамічно, а довіра до традиційних ЗМІ знижується, саме цифрові медіа стають головним каналом політичної соціалізації, особливо серед молоді. Водночас цей процес супроводжується ризиками – дезінформацією, маніпуляціями, поляризацією суспільства. Отже, вивчення впливу сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян в Україні є надзвичайно актуальним для розуміння трансформацій політичної культури та демократичних процесів у державі.

Мета дослідження – визначити особливості та механізми впливу сучасних цифрових медіа на процес політичної соціалізації громадян України, зокрема на формування їхніх політичних цінностей, установок і моделей поведінки.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сутність та етапи політичної соціалізації громадян.
2. Визначити роль медіа у формуванні політичної культури в демократичному суспільстві.
3. Проаналізувати соціальні мережі як інструмент політичної комунікації та мобілізації.
4. Оцінити роль блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот у процесах політичної соціалізації.
5. Дослідити роль державних інституцій і громадських ініціатив у регулюванні цифрового медіапростору.

6. Запропонувати перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні.

Об'єктом дослідження є процес політичної соціалізації громадян в умовах розвитку цифрового інформаційного простору.

Предметом дослідження є вплив сучасних цифрових медіа (соціальних мереж, онлайн-ЗМІ, відеоплатформ, блогосфери тощо) на політичну соціалізацію громадян України.

Методи дослідження:

1. Теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація наукових джерел із проблеми політичної соціалізації та цифрової комунікації;

2. Емпіричні методи: контент-аналіз соціальних мереж і онлайн-медіа, спостереження за політичними комунікаціями в цифровому середовищі;

Стан вивченості проблеми. В. О. Чабаненко досліджувала політичну соціалізацію та її вплив на формування політичної культури молоді, акцентуючи увагу на ролі медіа у процесі засвоєння громадянами політичних цінностей та норм. К. К. Молчанова розглядала політичну соціалізацію особистості в умовах сучасного інформаційного середовища, підкреслюючи вплив цифрових технологій на розвиток політичної свідомості. Н. Б. Анікіна зосередилась на соціалізації особистості через медіапростір та механізми політичного маніпулювання громадською думкою. Дослідження В. Алієйника та Д. О. Булгакова висвітлюють роль мас-медіа як інструменту формування політичної свідомості та політичної боротьби в цифровому середовищі. Загалом науковці показують, що цифрові медіа значно впливають на етапи політичної соціалізації, але дослідження залишають відкритими питання регіональних особливостей та алгоритмічного впливу.

Джерельна база дослідження. В. Алієйник у своїй роботі аналізує чинники зростання ролі засобів масової комунікації в формуванні політичної свідомості, надаючи огляд сучасних медіаінструментів та їхнього впливу на громадянську участь. Н. Б. Анікіна досліджує механізми соціалізації

особистості в умовах політичного маніпулювання через сучасні цифрові платформи, розглядаючи роль медіаповідомлень у формуванні політичних орієнтацій.

Д. О. Булгаков досліджує маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби, оцінюючи їхній вплив на політичну свідомість громадян. Л. Я. Зайко, О. І. Андросович та І. В. Лиса аналізують роль медіа та політичного PR у консолідації українського суспільства, підкреслюючи значення цифрових платформ у розвитку громадянської участі. С. Даниленко розглядає трансформацію демократії в інформаційну добу, зокрема роль нових медіа та цифрових комунікацій у політичній соціалізації населення.

Наукова новизна дослідження. Здійснено комплексний аналіз впливу сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію громадян України. Уточнено поняття «цифрова політична соціалізація» як процес засвоєння політичних норм, цінностей і моделей поведінки через онлайн-комунікацію. Виявлено особливості сприйняття політичної інформації користувачами різних вікових груп, а також визначено основні ризики та можливості використання цифрових медіа як інструменту політичної освіти та демократичної участі.

Практична значущість дослідження. Результати дослідження можуть бути використані у розробці програм громадянської та політичної освіти, у діяльності державних органів і громадських організацій для підвищення рівня політичної культури населення, для удосконалення інформаційної політики в цифровому просторі, у навчальних курсах із політології, соціології, журналістики та комунікаційних студій, а також при створенні стратегій протидії дезінформації та маніпуляціям у соціальних мережах.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПРОЦЕС ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

1.1 Сутність та етапи політичної соціалізації громадян

Політична соціалізація — це безперервний процес засвоєння людиною політичних знань, цінностей, норм, моделей поведінки, що починається з раннього дитинства й триває протягом усього життя. Вона передбачає як набуття, так і втрату певних політичних якостей, що зумовлено умовами життя, соціальним середовищем, рівнем освіти та досвідом особистості на різних етапах життєвого шляху. Через політичну соціалізацію людина інтегрується в політичну систему, засвоює основні уявлення про владу, державу, політичні інститути, а також формує власні політичні орієнтації й позиції [24, с. 76].

В. О. Чабаненко аналізує політичну соціалізацію як процес засвоєння політичних норм, ролей і моделей поведінки, що сприяє становленню політичної культури молоді. Дослідник підкреслює, що саме молодь є найбільш чутливою до впливу соціальних інститутів — родини, школи, ЗМІ, політичних партій і цифрових медіа, які визначають зміст і спрямованість політичних орієнтацій. В. О. Чабаненко виділяє кілька ключових етапів політичної соціалізації: початковий (формування базових уявлень про політику), активний (залучення до політичної діяльності) та стабілізаційний (закріплення політичних переконань і цінностей). Авторка також наголошує, що ефективна політична соціалізація є передумовою розвитку демократичної політичної культури суспільства [60, с. 38].

Окремим, але важливим проявом цього процесу є політичне виховання — цілеспрямований та систематичний вплив на політичну свідомість і поведінку громадян із метою формування певних політичних якостей, необхідних для стабільного функціонування політичної системи. Його головна мета полягає в укоріненні у свідомості людей панівних політичних цінностей, норм і зразків

поведінки, а також у поширенні певного типу політичної культури. Політичне виховання має два ключові компоненти — раціональний і емоційний. Раціональний компонент пов'язаний із формуванням системи політичних знань та реалізується через політичну освіту, завдання якої — забезпечити базовий рівень поінформованості громадян про політичну систему, права, обов'язки та механізми участі в політичному житті. Емоційний компонент спрямований на формування позитивного ставлення до політичних інститутів, символів і цінностей. Його реалізація здійснюється через участь у політичних ритуалах і традиціях — урочистих зборах, парадах, святкуваннях, врученнях нагород тощо, які зміцнюють відчуття належності до політичної спільноти.

Політичні цінності виступають основою політичного процесу, визначаючи характер суспільних орієнтацій та інтеграцію соціальних груп. У періоди політичних криз або революцій вони зазнають трансформацій: змінюються ціннісні домінанти, з'являється поляризація свідомості, зростає недовіра до політичних інститутів, особливо серед молоді. Політичні цінності формуються під впливом історичного досвіду, культури й традицій конкретного суспільства, тому вони мають відносний характер. Зміни суспільних відносин призводять до переоцінки політичних орієнтацій, що може викликати конфлікт між прихильниками старих і нових цінностей. Рівень політичної культури виступає індикатором ступеня засвоєння демократичних принципів: чим більше значення надається у суспільній свідомості свободам і правам людини, тим активнішими стають громадяни у політичному житті та більш цивілізованим є їхній діалог із владою [12, с. 134].

К. К. Молчанова розглядає політичну соціалізацію як багаторівневий процес формування у громадян системи політичних знань, цінностей і поведінкових установок, що забезпечують їхню активну участь у суспільно-політичному житті. Авторка наголошує, що в умовах сучасних соціокультурних змін політична соціалізація набуває динамічного характеру, оскільки індивід постійно адаптується до нових політичних реалій, інформаційних потоків та цифрових впливів. Основними етапами цього

процесу К. К. Молчанова визначає первинну соціалізацію (у сім'ї та освітніх інституціях), вторинну (через засоби масової комунікації, участь у громадському житті) та інтеграційну, коли особистість формує власну політичну ідентичність і стає активним учасником демократичних процесів [41, с. 81-83].

В умовах формування громадянського суспільства в Україні політична соціалізація набуває особливого значення, особливо серед студентської молоді, яка є майбутнім активним суб'єктом політичних процесів. У системі вищої освіти цей процес має бути невід'ємною складовою навчально-виховної діяльності. Важливо забезпечити поєднання професійної підготовки з громадянським та політичним вихованням, щоб сформувати у студентів почуття відповідальності, політичної свідомості та готовності до участі у демократичних перетвореннях. Розвиток державної молодіжної політики в Україні спрямований саме на активізацію політичної участі молоді, підтримку її громадянської позиції та залучення до процесів прийняття рішень, що є необхідною умовою становлення демократичного суспільства.

Політична соціалізація є процесом засвоєння громадянами політичних норм, цінностей, установок та способів поведінки, що забезпечують їхню участь у політичному житті суспільства. Вона є ключовим механізмом формування політичної культури та громадянської свідомості, адже через соціалізацію люди опановують знання про політичні інститути, права і обов'язки, а також способи впливу на політичні процеси. У сучасному демократичному суспільстві значну роль у політичній соціалізації відіграють медіа, освіта та міжособистісна взаємодія, зокрема у цифровому просторі [5].

Процес політичної соціалізації є динамічним і багаторівневим. Він охоплює різні етапи життя людини та включає взаємодію з родиною, освітніми закладами, громадськими організаціями, медіа та політичними інституціями. Важливо підкреслити, що політична соціалізація не завершується у певному віці, а супроводжує людину протягом усього життя, змінюючись залежно від соціально-політичних умов та особистісного досвіду.

Нижче подана табл. 1.1 з етапами політичної соціалізації громадян [31, с. 32-36].

Таблиця 1.1

Етапи політичної соціалізації громадян

Етап	Основні характеристики	Основні агенти соціалізації
Початковий (дитинство)	Засвоєння базових політичних понять, цінностей та норм поведінки	Родина, близьке оточення, дитячі медіа
Підлітковий та юнацький	Формування політичних установок, ідентифікація з групами та лідерами	Школа, друзі, медіа, молодіжні організації
Молодий дорослий	Активна політична участь, розвиток критичного мислення, оцінка політичних подій	Освітні заклади, університети, партійні та громадські організації, цифрові медіа
Дорослий	Стабілізація політичних переконань, професійна і громадська діяльність	Робоче середовище, політичні та громадські інституції, сім'я
Старший вік	Передача політичних цінностей молодшому поколінню, оцінка державної політики	Родина, громадські організації, медіа

Політична соціалізація розглядається як багатовимірний процес, що поєднує особистісні, соціальні та інституційні фактори. На початковому етапі дитина засвоює базові цінності через родину та просте сприйняття політичних символів і медіаповідомлень. Підлітковий та юнацький період характеризується пошуком власної політичної ідентичності, активним впливом однолітків та освітнього середовища, а також формуванням критичного ставлення до інформації.

На молодому дорослому етапі громадяни починають активно включатися у політичне життя, оцінюють політичні процеси та події, розвивають власні політичні переконання і навички участі. Дорослий етап відзначається стабілізацією політичних поглядів та застосуванням знань у професійній і громадській діяльності. У старшому віці акцент зміщується на передання політичних цінностей молодшому поколінню та оцінку функціонування політичної системи [2, с. 30-34].

Політична соціалізація є складовою загального процесу соціалізації, у ході якого індивід засвоює політичні норми, цінності, ролі, моделі поведінки та інтегрується у політичну систему суспільства. Вона передбачає не лише засвоєння знань про політику, а й формування внутрішніх переконань,

ідентичності та почуття громадянської відповідальності. Основою для розуміння цього процесу є визначення його функцій, чинників та механізмів, які забезпечують передачу політичного досвіду від суспільства до особистості.

Одними з найстабільніших функцій соціалізації, у тому числі політичної, є інкультурація (залучення до культури суспільства), трансляція культури (передача цінностей і норм між поколіннями) та інтеріоризація (засвоєння соціально значущих знань і моделей поведінки). Культурне середовище виступає посередником між індивідом і суспільством: воно накопичує результати соціальної діяльності людей і водночас впливає на формування свідомості особистості. Процес засвоєння політичних цінностей є багаторівневим і відбувається як на рівні свідомого вибору, так і через неусвідомлене прийняття норм, традицій і зразків поведінки, властивих політичній культурі суспільства.

Г. П. Щедрова та Я. Е. Марковська зосереджують увагу на ролі партійної комунікації у процесі політичної соціалізації громадян. Вони зазначають, що сучасні політичні партії через різноманітні канали комунікації — медіа, соціальні мережі, публічні кампанії — впливають на формування політичних установок, лояльності та громадянської активності. Авторки підкреслюють, що політична соціалізація у цьому контексті проходить через такі етапи: поінформування (ознайомлення з політичними ідеями), ідентифікація (усвідомлення власної позиції) та залучення (активна участь у політичних процесах). Таким чином, партійна діяльність виступає важливим чинником інтеграції громадян у політичну систему та формування демократичної свідомості [61, с. 494].

У процесі політичної соціалізації діють зовнішні та внутрішні чинники. До зовнішніх належать [51, с. 30-39]:

- макрочинники — держава, суспільно-політична система, культурно-історичне середовище;
- мезочинники — національна культура, регіон, засоби масової інформації, освітні заклади;

- мікрочинники — сім'я, коло спілкування, друзі, професійні або навчальні групи.

Зовнішні чинники формують загальні умови політичного розвитку особистості, тоді як внутрішні визначають здатність людини самостійно осмислювати політичну реальність, робити висновки та формувати власну позицію. Найважливішим внутрішнім чинником є здатність до самоконструювання, тобто свідоме формування власної політичної ідентичності, світогляду та соціальної активності. Це передбачає інтерпретацію отриманої інформації, усвідомлення її сенсу й адаптацію до мінливих політичних умов.

Одним із ключових механізмів соціалізації виступає ідентифікація — процес ототожнення себе з певними соціальними групами, цінностями, політичними інститутами чи лідерами. Сукупність таких ідентифікацій формує політичну ідентичність, яка визначає, до якої політичної спільноти людина себе відносить, яких ідей дотримується та яким чином взаємодіє з владою. Ідентичність має соціальну природу, адже відображає не лише індивідуальні, а й групові характеристики людини. Розрізняють соціальну, групову та рольову ідентичність — кожна з них відображає певний рівень включеності особистості у політичне життя суспільства.

Політична соціалізація відбувається поступово та охоплює кілька етапів [53, с. 150-152]:

1. Первинна (рання) — охоплює період від народження до початку шкільного навчання. На цьому етапі політичні уявлення формуються несвідомо, під впливом родини, традицій, культурних символів і поведінки дорослих.

2. Вторинна — пов'язана з періодом навчання у школі, університеті, а також із впливом ЗМІ, соціальних мереж, друзів і педагогічного середовища. Саме тут відбувається свідоме засвоєння політичних понять, формування власної думки про політичні процеси.

3. Етап соціальної зрілості — період активної трудової діяльності, коли індивід бере участь у виборах, політичних організаціях, громадському житті, відстоює власні інтереси й формує громадянську позицію.

4. Пізня соціалізація — відбувається після завершення трудової діяльності; характеризується переосмисленням політичних переконань, передачею досвіду молодшим поколінням і збереженням цінностей, що визначають стабільність суспільства.

Отже, політична соціалізація — це складний, багатовимірний процес, у якому взаємодіють соціальні інститути, культурне середовище та внутрішній світ особистості. Вона забезпечує відтворення політичної культури суспільства, формує політичну свідомість і сприяє розвитку активної громадянської позиції, що є важливим чинником функціонування демократичної держави.

1.2 Медіа як агенти політичної соціалізації в демократичному суспільстві

У сучасному демократичному суспільстві медіа виступають ключовим інструментом політичної соціалізації та формування політичної культури громадян. Вони виконують роль посередника між політичними інститутами та суспільством, надаючи громадянам доступ до інформації про державну політику, закони, виборчі процеси, а також дозволяючи формувати власну громадянську позицію. Політична культура, як система цінностей, установок та поведінкових моделей у сфері політики, суттєво залежить від якості та характеру медіаповідомлень, якими користуються громадяни [14, с. 90-105].

Медіа не лише інформують, а й формують способи сприйняття політичних процесів, визначають пріоритети політичного дискурсу та створюють платформу для громадського обговорення. Особливо важливим стає вплив цифрових та соціальних медіа, які забезпечують інтерактивність, швидкість поширення інформації та можливість участі громадян у політичних обговореннях у режимі реального часу.

Медіа виконують кілька взаємопов'язаних функцій у демократичному суспільстві [3, с. 40-47]:

1. Інформаційна функція – забезпечення громадян актуальними даними про політичні події, рішення органів влади, діяльність політичних партій та лідерів. Через інформаційні канали громадяни формують уявлення про політичну систему та власні права і обов'язки.

2. Формувальна функція – медіа впливають на ціннісні та моральні орієнтири, політичні переконання і ставлення до влади та суспільства. Вони створюють модель «правильного» політичного сприйняття, сприяючи консолідації громадянських поглядів та формуванню політичної культури.

3. Мобілізаційна функція – засоби масової інформації стимулюють участь громадян у виборах, референдумах, громадських акціях та інших формах політичної діяльності, формуючи активну громадянську позицію.

4. Контролююча функція – медіа виступають «четвертою владою», відстежуючи діяльність державних органів, політичних лідерів і партій, забезпечуючи прозорість політичних процесів та захист інтересів суспільства.

5. Комунікативна та інтерактивна функція – сучасні цифрові та соціальні медіа забезпечують можливість двосторонньої взаємодії між політиками та громадянами, створюють платформи для обговорення політичних рішень, обміну думками та спільного вироблення громадянських ініціатив.

Аналіз сучасних досліджень показує, що медіа відіграють центральну роль у формуванні політичної культури громадян, особливо в умовах інформаційної демократії. Інформаційна насиченість сучасних медіа дозволяє громадянам отримувати різносторонню інформацію, а інтерактивні можливості цифрових платформ сприяють розвитку критичного мислення та самостійної оцінки політичних подій [1, с. 3-13].

Водночас медіа можуть бути інструментом маніпуляцій та політичного впливу, що підкреслює важливість медіаграмотності громадян. Сучасна політична культура формується через поєднання традиційних та цифрових

медіа, де громадяни стають активними споживачами і водночас учасниками політичного дискурсу.

Л. Я. Зайко, О. І. Андросович та І. В. Лиса досліджують роль медіа у формуванні політичної культури як важливого чинника демократичного розвитку суспільства. Автори підкреслюють, що засоби масової інформації виступають платформою для обміну політичними ідеями, підвищення громадянської обізнаності та розвитку критичного мислення. У демократичному суспільстві медіа сприяють формуванню політичної ідентичності громадян, зміцненню довіри до інституцій влади та консолідації суспільства навколо демократичних цінностей. Дослідники зазначають, що прозорість, об'єктивність і відкритість інформаційного простору є передумовами зрілої політичної культури, а ефективна медіакомунікація знижує рівень соціальної напруги й протидіє дезінформації [17, с. 169-174].

Д. О. Булгаков аналізує роль медіа у формуванні політичної культури крізь призму їхнього потенціалу як інструменту впливу на громадську свідомість. Автор розглядає, як засоби масової інформації не лише інформують, а й формують політичні оцінки, норми поведінки та уявлення громадян про владу й політичні процеси. У демократичному контексті медіа мають виховну функцію, сприяючи підвищенню політичної компетентності населення, однак, як зазначає Булгаков, вони також можуть використовуватися для маніпуляцій і викривлення фактів, що становить загрозу демократичним цінностям. Отже, роль медіа у формуванні політичної культури визначається балансом між об'єктивним інформуванням і свідомим формуванням громадянської відповідальності [8, с. 131-136].

У демократичному суспільстві засоби масової інформації (ЗМІ) виконують надзвичайно важливу роль у формуванні політичної культури громадян. Вони виступають не лише інструментом поширення інформації, а й активним учасником політичного процесу, якого нерідко називають «четвертою владою» — владою громадянського суспільства. Основні функції ЗМІ полягають у здійсненні громадського контролю за діями влади, забезпеченні

прозорості політичних процесів, формуванні довіри між суспільством і державою. У демократичних державах медіа створюють простір для відкритої дискусії, дозволяють громадянам спостерігати за роботою уряду, парламенту, судових органів, а також виступають агентами політичної соціалізації, знайомлячи громадян із демократичними нормами, цінностями та принципами [26, с. 34-36].

На відміну від авторитарних режимів, де ЗМІ контролюються державою й перетворюються на інструмент ідеологічного впливу, у демократичних країнах вони сприяють формуванню політичної свідомості та активної громадянської позиції. Відкритість медіа-простору сприяє усвідомленню кожним членом суспільства своєї причетності до політичного процесу. Конкуренція між медіа, боротьба за ексклюзивну інформацію та аналітичні матеріали підвищують рівень поінформованості громадян і стимулюють їх до участі в суспільному житті. Водночас ЗМІ стають майданчиком для обговорення суперечностей у політичних структурах, виконуючи роль альтернативного каналу комунікації між владою та громадянами.

Політичний вплив медіа базується на їхній здатності задовольняти комунікативні потреби населення. Відповідно до теорії «задоволення потреб», чим більш корисну, достовірну й оперативну інформацію отримують громадяни, тим більшим стає авторитет медіа і сильнішим їхній вплив на формування громадської думки. Українське суспільство характеризується високою чутливістю до політичної інформації, однак ефективність роботи ЗМІ часто стримується недосконалістю правових механізмів, залежністю судів від влади та впливом політичного капіталу. Попри це, рівень довіри до медіа в Україні залишається доволі високим, особливо під час виборчих кампаній, коли саме ЗМІ стають головним інструментом забезпечення прозорості та демократичності політичного процесу.

У демократичному розвитку важливо зберігати баланс між владою, медіа та громадськістю. Засоби масової інформації повинні не лише інформувати, але й виконувати посередницьку функцію — забезпечувати діалог між державними

структурами та громадянами, сприяти формуванню об'єктивної оцінки політичних подій. Мас-медіа здатні пом'якшувати політичну конфронтацію, стимулюючи культуру діалогу, а також розвивати плюралізм думок, різноманітність джерел інформації й право громадян на доступ до неї. Особливе місце займають громадські медіа, які репрезентують інтереси локальних спільнот і сприяють демократизації інформаційного простору.

Водночас сучасні ЗМІ володіють потужним інструментом впливу — можливістю «конструювати реальність» через відбір та інтерпретацію подій. Вони визначають, які теми стають суспільно значущими, а які залишаються поза увагою, формуючи порядок денний суспільної дискусії. Як зазначав А. Моль, ЗМІ «фільтрують» культурну й політичну інформацію, надаючи ваги одним ідеям та знецінюючи інші. Тому їхня діяльність прямо впливає на суспільну свідомість і політичну поведінку громадян.

Разом із тим українські медіа стикаються з низкою проблем, що гальмують їхній розвиток. Серед них — економічна залежність від держави або олігархічних груп, політичний тиск, слабка корпоративна культура журналістів, нерозвиненість національного інформаційного простору та низький рівень політичної культури як журналістів, так і політиків. Подолання цих проблем є ключовою умовою формування зрілої демократичної системи, у якій ЗМІ зможуть повною мірою виконувати свою місію — забезпечувати громадян достовірною інформацією, сприяти розвитку політичної культури, зміцненню демократії та формуванню відповідального громадянського суспільства.

У демократичному суспільстві роль медіа у формуванні політичної культури громадян є визначальною, адже саме вони створюють основу для публічної сфери — простору відкритого обговорення суспільно важливих питань. Засоби масової інформації інтегрують різні точки зору, надають слово окремим акторам і формують порядок денний політичних дебатів, впливаючи на те, які проблеми стають суспільно значущими, а які залишаються поза увагою. Таким чином, ЗМІ виступають не лише посередниками між владою і громадянами, а й активними учасниками політичного процесу, здатними

спрямовувати громадську думку, підвищувати рівень політичної культури та формувати демократичні цінності.

З початком XXI століття і особливо в умовах російсько-української війни роль медіа зазнала істотних трансформацій. Традиційні друковані й телевізійні канали поступилися місцем цифровим медіа — соціальним мережам, відеоплатформам, онлайн-виданням, які забезпечують швидкий обмін інформацією та прямий зв'язок між політиками і громадянами. Якщо раніше ЗМІ лише передавали новини, то сьогодні вони формують політичні наративи, впливають на результати виборів, створюють іміджі політичних лідерів і можуть притягувати їх до відповідальності. Політики дедалі частіше використовують власні акаунти в соціальних мережах для безпосереднього спілкування з виборцями, минаючи традиційні медіа-фільтри [62, с. 5-15].

ЗМІ виконують функцію «сторожового пса демократії», адже саме вони викривають зловживання владою, аналізують політичні рішення та забезпечують прозорість суспільного життя. Вони формують свідомого громадянина, який здатний критично оцінювати політичні процеси, спираючись на достовірну інформацію. Водночас медіа впливають на те, як громадяни сприймають політичні проблеми — не лише через зміст новин, а й через спосіб їх подачі, акценти, емоційний контекст і добір коментарів. Завдяки цьому медіа фактично визначають рамки суспільного дискурсу. Проте така сила має і зворотний бік — через вибірковість у висвітленні подій, акценти або приховані інтереси медіа можуть маніпулювати громадською думкою.

Поява соціальних медіа створила новий формат комунікації, де громадяни перестали бути пасивними споживачами новин. Тепер вони активно долучаються до обговорень, створюють власний контент, висловлюють позицію, впливають на порядок денний. Це перетворило аудиторію на важливого учасника політичного процесу. Однак цей процес супроводжується загрозами — поширенням фейкових новин, маніпуляцій і дезінформації. Фальшиві наративи можуть формувати хибне уявлення про події, підривати довіру до інституцій і створювати хаос у політичній комунікації. Для протидії

цьому важливими є розвиток медіаграмотності, фактчекінгу й етичних стандартів журналістики.

Сучасні медіа впливають не лише на внутрішню політику, а й на міжнародні відносини. Висвітлення подій, таких як російсько-українська війна, демонструє, як різні країни використовують медіа для формування власних політичних наративів і зміцнення «м'якої сили». Через культурні продукти — кіно, музику, телепрограми — держави просувають свої цінності та формують позитивний імідж на світовій арені. Однак межа між культурною дипломатією та пропагандою часто є тонкою, тому зберегти об'єктивність і достовірність у медійному просторі — одне з головних завдань сучасної демократії.

Разом із розвитком технологій виникли нові загрози — deepfake-технології, фабрикація контенту, використання алгоритмів для поширення дезінформації. Це створює виклик для демократичних інституцій, адже медіа можуть як зміцнювати, так і руйнувати довіру до влади. Попри це, нові медіа відкривають великі можливості для підвищення громадської активності — участі у виборах, волонтерстві, петиціях, онлайн-дискусіях. Вони сприяють створенню цифрових спільнот, де формується політична свідомість нового покоління.

Однак зростання кількості інформаційних джерел призвело й до зниження якості контенту: часто переважають сенсаційні, поверхневі або політично ангажовані матеріали. Економічна модель медіаіндустрії, побудована на рекламі й алгоритмах залучення уваги, стимулює публікацію провокативних історій, що підсилюють емоції, але не інформують. У результаті формується поляризований інформаційний простір, де істина розчиняється у безлічі суперечливих джерел.

Попри всі виклики, сучасні ЗМІ залишаються головним чинником формування політичної культури в демократичному суспільстві. Вони створюють умови для участі громадян у політичному житті, підвищують рівень поінформованості, стимулюють розвиток критичного мислення та відповідального громадянства. Розвиток цифрових технологій розширив можливості доступу до інформації, зробив політичну комунікацію більш

горизонтальною, але водночас поставив нові етичні й безпекові виклики. Тому ключовим завданням сучасного суспільства є забезпечення балансу між свободою медіа, достовірністю інформації та відповідальністю перед суспільством.

Медіа є фундаментальним елементом демократичного суспільства, оскільки вони формують політичну культуру, державну свідомість та впливають на громадську думку. Вони забезпечують громадянам доступ до інформації, створюють можливості для відкритої комунікації між владою та суспільством і виступають як інструмент контролю над діяльністю державних інституцій. Саме завдяки медіа громадяни отримують знання про політичні процеси, усвідомлюють свої права та обов'язки, розвивають критичне мислення і формують власну позицію.

В Україні та США медіа відіграють схожу суспільну роль, однак системи правового регулювання, рівень незалежності журналістики, механізми контролю та саморегуляції мають суттєві відмінності. У демократичній моделі США свобода слова є абсолютним і конституційно гарантованим правом, що мінімізує можливість втручання держави в діяльність преси. В Україні також існують конституційні гарантії свободи слова, але на практиці спостерігається вищий рівень централізованого регулювання та періодичні прояви політичного тиску.

Медіа виконують низку функцій, які сприяють політичній соціалізації громадян: інформативну (передача новин), комунікативну (створення простору для публічних дискусій), виховну (формування громадянських і демократичних цінностей), критичну (контроль за владою) та інтегративну (зміцнення соціальної єдності). У сучасному цифровому середовищі ці функції розширюються завдяки соціальним мережам, онлайн-журналістиці та блогосфері, що робить громадян активними учасниками політичного процесу.

Проте разом із цим зростає й відповідальність медіа за достовірність і неупередженість інформації. Проблеми цензури, політичної заангажованості, концентрації власності та поширення дезінформації залишаються актуальними

як для України, так і для США. Тому важливими напрямками розвитку є посилення саморегулювання, підвищення медіаграмотності громадян і підтримка незалежної журналістики.

Нижче подано табл. 1.2 з порівняльним аналізом ролі медіа в Україні та США [58, с. 125-130].

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз ролі медіа в Україні та США

Аспект	Україна	США
Конституційна гарантія свободи слова	Стаття 34 Конституції України гарантує свободу думки, слова та вираження поглядів [28].	Перша поправка до Конституції США гарантує свободу слова, преси, релігії та зібрань [27].
Основні закони про медіа	Закон «Про медіа» (2022) [48], «Про доступ до публічної інформації» (2011) [47].	Telecommunications Act (1996) [70], Freedom of Information Act (FOIA) [67], Broadcast Decency Enforcement Act (2005) [66].
Органи регулювання	Національна рада з питань телебачення і радіомовлення – центральний регулятор, що ліцензує діяльність медіа.	Федеральна комісія зі зв'язку (FCC) – незалежний орган, який регулює телекомунікації, радіо, ТБ та інтернет.
Рівень централізації	Високий рівень централізації; уряд може впливати на контент через регуляторні механізми.	Децентралізована система з прецедентним правом судів; держава мінімально втручається у роботу медіа.
Захист журналістів і свободи преси	Законодавчі гарантії існують, але на практиці журналісти стикаються з політичним тиском, цензурою, економічною залежністю.	Журналісти мають конституційний захист; втручання держави в діяльність ЗМІ практично неможливе.
Доступ до інформації	Закон «Про доступ до публічної інформації» встановлює право громадян отримувати офіційну інформацію, але його реалізація не завжди ефективна.	Закон FOIA гарантує відкритий доступ до державної інформації, процедура є чітко регламентованою.
Проблеми медіасфери	Політичний вплив власників, концентрація медіа у руках олігархів, недостатня незалежність редакцій.	Висока медіаконцентрація у великих корпораціях, що може впливати на різноманіття думок.
Механізми саморегулювання	Недостатньо розвинуті; відсутність сильних професійних асоціацій журналістів.	Активно діють професійні організації (SPJ, NAB), які регулюють етичні стандарти журналістики.
Вплив на політичну культуру	Формують громадянську свідомість, розкривають корупцію, підтримують демократичні процеси, але	Сприяють політичній участі громадян, забезпечують контроль над владою,

	стикаються з дезінформацією та пропагандою.	формують суспільний порядок денний.
Напрями вдосконалення	Посилення конституційних гарантій свободи слова, створення незалежного регулятора за зразком FCC, розвиток медіаграмотності.	Контроль за концентрацією медіа, підтримка різноманіття думок, адаптація до викликів цифрової епохи.

Отже, і в Україні, і в США медіа виконують ключову роль у становленні демократії, формуванні політичної культури та підвищенні громадянської активності. Проте українська система ще перебуває на етапі інституційного зміцнення, де держава відіграє вагомішу роль у регулюванні, тоді як у США домінує принцип саморегулювання та судового захисту свободи слова. Врахування американського досвіду — зокрема конституційного захисту журналістів, прозорості інформації та високих етичних стандартів — може сприяти вдосконаленню українського медіапростору, посиленню демократичних цінностей і підвищенню довіри громадян до ЗМІ.

1.3 Трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій

У сучасному інформаційному суспільстві комунікативний простір зазнає суттєвих змін під впливом цифрових технологій. Традиційні форми обміну інформацією – усна та письмова комунікація, документообіг, фізичні зустрічі – поступово доповнюються цифровими платформами, соціальними мережами та інтерактивними сервісами. Це створює нові умови для професійного спілкування, організації освітніх і робочих процесів, обміну знаннями та прийняття рішень у різних сферах життя.

Цифровізація комунікаційного простору змінює не лише способи передачі інформації, а й саму структуру взаємодії між учасниками комунікацій. Вона забезпечує швидкість обміну даними, інтерактивність, доступність інформації незалежно від географічного розташування та створює умови для формування нових соціальних і професійних мереж [33, с. 53-60].

Трансформація комунікативного простору відбувається на кількох рівнях. Перший рівень охоплює взаємодію індивідуальних учасників – працівників, студентів, фахівців – у процесі обміну знаннями та інформацією. Другий рівень передбачає організацію діяльності колективів, кафедр, команд або відділів через цифрові платформи, що дозволяє контролювати процеси, координувати дії та оптимізувати роботу. Третій рівень – управлінський, який включає визначення стратегічних цілей, планування, впровадження заходів для вдосконалення організації діяльності. Четвертий рівень охоплює державну політику, нагляд і регуляторні функції, що реалізуються через цифрові канали та інтерактивні системи [38, с. 92].

Цифрові технології трансформують професійне спілкування, створюючи інтерактивний, студенто- та користувачоцентричний простір. Використання сучасних ІКТ дозволяє автоматизувати інформаційні потоки, підвищувати швидкість та гнучкість обміну даними, оптимізувати управлінські процеси та забезпечувати зворотний зв'язок. Крім того, цифровізація сприяє подоланню комунікативних бар'єрів, підвищенню мотивації учасників та економії ресурсів, необхідних для організації ефективної комунікації.

Аналіз сучасних досліджень показує, що трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій суттєво змінює характеристики взаємодії учасників. Вона формує нові моделі професійного спілкування, де ключовими стають доступність інформації, інтерактивність, швидкість обміну даними, гнучкість та економічність процесів. Діджиталізація також змінює вимоги до навичок учасників – з'являються потреби у цифровій грамотності, здатності використовувати онлайн-інструменти, самостійному навчанні та аналітичній обробці інформації [55, с. 101-105].

Г. М. Клешня досліджує трансформацію комунікативного простору в контексті діджиталізації суспільства, акцентуючи увагу на зміні форм і способів взаємодії між учасниками освітнього процесу. Автор зазначає, що цифрові технології створюють нові канали комунікації, які забезпечують швидкий обмін інформацією, інтерактивність та гнучкість освітнього середовища. У

діджиталізованому суспільстві комунікація набуває віртуального характеру, що впливає на сприйняття знань, соціальні зв'язки та професійні ролі учасників навчального процесу. Клешня підкреслює, що така трансформація має антропологічний вимір, оскільки змінює саму природу людського спілкування, поєднуючи технологічний розвиток із гуманістичними цінностями [23, с. 107-113].

Г. М. Клешня також аналізує комунікативний простір освіти в умовах інформаційного суспільства, визначаючи його як систему взаємодії, що ґрунтується на використанні цифрових технологій. Автор розглядає цифровізацію як фактор, який радикально змінює структуру та динаміку освітньої комунікації, роблячи її відкритішою, багаторівневою та більш персоналізованою. Під впливом інформаційних технологій відбувається переосмислення ролі викладача й студента — вони стають рівноправними суб'єктами спільного інформаційного простору. Клешня наголошує, що формування такого простору сприяє підвищенню ефективності освітнього процесу, розвитку критичного мислення та адаптації до вимог цифрової культури [22, с. 85-89].

А. Пехник розглядає трансформацію інформаційно-комунікативного простору як наслідок активного впровадження цифрових технологій у соціально-політичні процеси. Автор підкреслює, що цифровізація змінює традиційні моделі комунікації, сприяючи появі нових форматів взаємодії між владою, медіа та громадянами. Комунікативний простір стає більш відкритим, інтерактивним і децентралізованим, що дозволяє ширше залучати громадян до суспільно-політичного дискурсу. Пехник зазначає, що цифрові інструменти формують нову культуру комунікації, де ключову роль відіграють швидкість, прозорість та участь аудиторії, водночас створюючи виклики, пов'язані з інформаційними ризиками та маніпуляціями [45, с. 162-172].

Процес діджиталізації є об'єктивною закономірністю розвитку сучасного суспільства. Він охоплює всі сфери людської діяльності, включаючи економіку, освіту, культуру, медіа та міжособистісну комунікацію. Цифровізація базується

на впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують швидку обробку, передачу та зберігання даних [18, с. 36-41].

Основу сучасної цифрової епохи становлять інформаційні ресурси, комп'ютерні системи, програмне забезпечення та мережеві технології. Вони створюють єдиний інформаційний простір, у межах якого відбуваються всі основні комунікативні процеси. Технологічні інновації стають невід'ємним елементом функціонування соціальних інститутів і впливають на характер соціальної взаємодії.

Діджиталізація призводить до змін у сфері праці, освіти, державного управління та побутового життя. Вона зумовлює розвиток електронного урядування, дистанційного навчання, цифрової економіки, автоматизованих систем управління та електронних сервісів. Цей процес сприяє формуванню нового типу соціальної реальності, у якій основним ресурсом виступає інформація.

Розвиток цифрових технологій пов'язаний із Четвертою промисловою революцією. Вона характеризується інтеграцією цифрових, біологічних і фізичних систем. Ключову роль у цьому процесі відіграють штучний інтелект, робототехніка, Інтернет речей, хмарні обчислення, великі дані, блокчейн і віртуальна реальність. Ці технології визначають структуру сучасного комунікативного простору [9, с. 19-32].

Поширення цифрових технологій впливає на макроекономічні та соціальні процеси. Воно змінює моделі зайнятості, організацію праці, способи споживання інформації та взаємодії між людьми. Держави формують національні стратегії цифрового розвитку, спрямовані на модернізацію економіки та підвищення ефективності управління.

Цифрова економіка формується як система виробництва, розподілу та споживання, заснована на використанні цифрових даних. У бізнесі цифровізація проявляється через електронну комерцію, автоматизовані платформи, інтернет-маркетинг і дистанційне обслуговування клієнтів. В освіті цифрові технології використовуються для створення електронних освітніх ресурсів,

проведення онлайн-курсів і контролю знань. У медицині впроваджуються електронні картки пацієнтів, телемедицина та системи аналітики даних.

Цифрові платформи виконують роль інфраструктурного середовища для обміну інформацією. Вони поєднують користувачів, бізнес і державу у спільному комунікативному полі. Прикладами таких платформ є Google, Facebook, Microsoft, Apple та інші глобальні цифрові екосистеми. Вони забезпечують швидкий доступ до інформаційних послуг і створюють нові моделі економічної діяльності.

Штучний інтелект займає центральне місце у процесі цифрової трансформації. Його використання поширюється на медицину, транспорт, освіту, управління виробництвом і сферу послуг. Робототехнічні системи виконують функції автоматизації, а алгоритми машинного навчання забезпечують обробку великих обсягів інформації. Це зумовлює зміни у структурі ринку праці та професійних компетенціях.

Розвиток цифрових технологій має експоненційний характер. Потужність обчислювальних систем зростає, а вартість обладнання зменшується. Водночас відбувається підвищення рівня автоматизації та інтелектуалізації виробничих процесів. Технології 3D-друку, біоінженерії, нанотехнології та нейромережі поступово переходять у практичну площину.

У результаті діджиталізації відбувається формування нового типу економіки, який базується на знаннях, інформації та креативності. Така економічна модель визначається як когнітивний або інформаційний капіталізм. Головним ресурсом у ній виступає інтелектуальна діяльність людини, а головним продуктом — інформаційний контент.

Трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій є тривалим і системним процесом. Вона охоплює технологічні, соціальні, економічні та культурні аспекти. Зміни у сфері комунікації супроводжуються появою нових форм взаємодії, способів передачі інформації та форматів суспільної участі. У цифровому суспільстві інформація виступає головним фактором розвитку та інтеграції соціальних систем.

Розвиток цифрових технологій суттєво змінив характер сучасної комунікації. Виникнення інтернету створило новий тип спілкування — інтернет-комунікацію, яка відзначається динамічністю, варіативністю поглядів, а також опосередкованим характером взаємодії.

Інтернет-дискурс охоплює різні жанри — від коротких повідомлень до публічних обговорень — і поєднує елементи офіційного та неформального мовлення. Він є важливим чинником формування нових комунікативних стратегій і стилів.

Сучасна цифрова комунікація характеризується надлишком інформації, швидкістю її поширення, дистанційністю контактів (через Zoom, Telegram, Teams), активним використанням штучного інтелекту й англіцизмів. Водночас спостерігається зниження рівня критичного мислення та якості міжособистісної взаємодії [29, с. 9-14].

Мовні стратегії в онлайн-середовищі поділяються на кооперативні (спрямовані на підтримку діалогу) та некооперативні (пов'язані з конфліктом чи агресією). Віртуальне спілкування ґрунтується на текстовій самопрезентації, адже користувачі часто залишаються анонімними.

Українська мова активно адаптується до цифрового простору. Вона збагачується новими словами, аббревіатурами, мемами, але водночас зазнає впливу англіцизмів та неологізмів (*контент, пост, сайт, сторіз*). Часте використання таких елементів зумовлене прагненням до лаконічності та динамізму.

Для збереження мовної культури в умовах цифровізації необхідне поширення україномовного контенту, розвиток цифрових освітніх ресурсів і підтримка мовних технологій. Українська мова має потенціал до інтеграції у глобальний цифровий простір, зберігаючи власну ідентичність і культурну унікальність.

Комунікаційний простір у сучасному розумінні — це середовище, у якому відбувається обмін інформацією між різними суб'єктами за допомогою певних інструментів та каналів зв'язку. Він являє собою систему комунікативних

зв'язків, що виникають між індивідами, групами, організаціями чи установами. У закладах освіти такий простір виконує важливу роль, адже забезпечує збалансований рух інформаційних потоків, сприяє ефективному прийняттю управлінських рішень і дозволяє контролювати їх виконання.

Зарубіжні дослідники трактують комунікаційний простір як сукупність каналів і технологій, що забезпечують передачу, зберігання та доступ до навчальної інформації. Він розглядається як середовище для обміну знаннями, спільної діяльності учасників освітнього процесу та вдосконалення їхньої участі через цифрові засоби комунікації. У науковій літературі також підкреслюється, що комунікаційний простір виступає системою, яка поєднує всі елементи освітнього процесу, сприяючи його функціонуванню, моніторингу та підвищенню якості освіти.

Функціонування комунікаційного простору освітнього закладу відбувається на кількох рівнях: від безпосереднього спілкування викладачів і здобувачів освіти — до взаємодії адміністрації, ректорату та міністерства. Така багаторівнева структура забезпечує узгодженість дій усіх учасників та ефективний обмін інформацією. З розвитком цифрових технологій традиційні форми спілкування (усна, письмова, документальна) дедалі частіше замінюються цифровими форматами, що робить комунікацію швидшою, зручнішою та більш інтерактивною.

Цифровізація освіти призвела до перетворення комунікаційного простору на інтерактивну, студентоцентровану систему, у якій інформаційні потоки автоматизуються, а управлінські процеси оптимізуються за допомогою ІКТ. Це сприяє формуванню нових характеристик комунікації: відкритості, гнучкості, швидкості обміну інформацією, зворотного зв'язку, інноваційності, підвищення якості та ефективності навчального процесу. Водночас цифрове середовище допомагає подолати комунікативні бар'єри, розширити доступ до освіти та створити умови для індивідуалізації навчання.

Професійне спілкування в умовах цифровізації набуває нових рис — воно стає безперервним, глобальним і заснованим на використанні цифрових

інструментів. Зміни торкаються не лише форм передачі знань, а й методів викладання, організації освітньої діяльності та механізмів оцінювання. Ефективність такої взаємодії залежить від готовності учасників до цифрового спілкування, рівня їхніх комунікативних, організаційних, аналітичних і цифрових навичок.

До ключових компетентностей сучасного педагога та здобувача освіти належать вміння приймати рішення, здійснювати дослідницьку діяльність, ефективно комунікувати, планувати й організовувати роботу, використовувати цифрові технології для навчання та управління. Учасники освітнього процесу водночас виконують різні ролі — учня, лідера, громадянина, проєктувальника, фасилітатора та аналітика — що вимагає високої адаптивності, відповідальності та відкритості до інновацій [65, с. 1-12].

Отже, цифрові технології радикально трансформували комунікативний простір освіти, перетворивши його на інтерактивну систему обміну знаннями, у якій основними цінностями є доступність, гнучкість, інноваційність і співпраця. Така трансформація сприяє підвищенню якості освіти, розвитку комунікативної культури та формуванню цифрової компетентності всіх учасників освітнього процесу.

Висновки до розділу

Аналіз теоретичних джерел дозволяє зробити висновок, що політична соціалізація громадян є складним багаторівневим процесом, що охоплює набуття знань, формування цінностей та політичної поведінки. Вона проходить через послідовні етапи – первинну соціалізацію в сім'ї та освітньому середовищі, вторинну соціалізацію через участь у громадських і політичних процесах, та професійну соціалізацію в межах державних і соціальних інституцій. Кожен етап формує свідомість громадянина, здатність до активної політичної участі та критичного аналізу соціально-політичних явищ.

Роль медіа у формуванні політичної культури в демократичному суспільстві є ключовою, оскільки сучасні цифрові медіа виступають як платформи для поширення інформації, обговорення політичних подій та консолідації громадської думки. Медіа впливають на формування політичних поглядів, цінностей і поведінки, стимулюють громадянську активність та підвищують рівень політичної обізнаності. Водночас вони можуть бути інструментом маніпуляції, що підкреслює необхідність медіаграмотності та критичного сприйняття інформації.

Трансформація комунікативного простору під впливом цифрових технологій суттєво змінює способи та форми взаємодії учасників політичного та освітнього процесу. Цифровізація забезпечує інтерактивність, швидкість і гнучкість обміну інформацією, автоматизацію процесів та подолання комунікативних бар'єрів. Це створює нові умови для політичної соціалізації, оскільки громадяни отримують доступ до різноманітних джерел інформації, можуть брати активну участь у дискусіях і формувати власні позиції у демократичному середовищі, адаптуючись до вимог сучасного цифрового суспільства.

РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПОЛІТИЧНУ СОЦІАЛІЗАЦІЮ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ

2.1 Соціальні мережі як інструмент політичної соціалізації та мобілізації

Сьогодні інтернет став невід'ємною частиною життя майже кожної людини. Він використовується не лише для роботи, навчання чи розваг, а й для оплати послуг, що значно економить час. Важливу роль відіграє інформаційна функція інтернету — завдяки йому люди швидко отримують новини та залишаються в курсі подій. Проте найбільш значущою стає саме комунікаційна функція, що охоплює електронну пошту, чати та соціальні мережі. Завдяки інтернету люди можуть спілкуватися з будь-якої точки світу, підтримуючи зв'язок з рідними та друзями [30, с. 83-95].

Сучасні інформаційні технології радикально змінюють уявлення про простір, час і знання, трансформуючи комунікацію у суспільстві. Це впливає на політичну взаємодію, освіту, сімейні та соціальні зв'язки, а також на функціонування інститутів. Найпомітнішим явищем є віртуальні соціальні мережі, що охоплюють мільйони людей і формують нову соціальну структуру суспільства, де ключовою організацією виступають електронні комунікації. За оцінками, понад чверть населення планети користуються соцмережами [64, с. 122-125].

Соціологи й політологи відзначають, що політична участь сьогодні виходить за межі традиційних інститутів — протест може виникати як у межах політичних рухів, так і поза ними. Соціальні мережі стають основним інструментом комунікації, самозабезпечення та мобілізації учасників протестів. Вони суттєво змінили способи набору активістів та внутрішню взаємодію, підвищили швидкість і ефективність обміну інформацією, що змінює суть сучасних протестних рухів.

Важливою перевагою соцмереж є емоційна складова — вони допомагають формувати почуття солідарності, спільного обурення або гніву. Комунікація в соцмережах нерозривно пов'язана з організацією протестів у реальному світі, що дозволяє одночасно мобілізувати людей у віртуальному й фізичному просторі. Ключовим фактором мобілізації є велика аудиторія підписників, які мають ресурси і можуть ефективно залучати інших.

Інтернет значно знижує бар'єри для участі в протестах, скорочуючи витрати часу та грошей і розширюючи масштаб мобілізації. Прикладом цього в Україні стала Революція гідності 2013–2014 років, яка почалась з посту Мустафи Найєма у Facebook і активно розвивалась у соцмережах. Тільки в мережі «Вконтакті» налічувалось понад 900 спільнот, пов'язаних з Майданом. Facebook-спільноти активно координували протестувальників, поширювали інформацію про акції, збирали волонтерську допомогу та надавали поради. Мережі виступали важливим каналом мобілізації, інформування і координації дій [15].

Функція «Події» у Facebook дозволила організувати масові заходи, а спільноти типу «Доїхати на Майдан» сприяли транспортній логістиці протестів. Активність у соцмережах не лише підвищувала локальну мобілізацію, а й впливала на міжнародне сприйняття, адже багато повідомлень публікувалися англійською мовою [42].

Дослідження показують, що інтернет-комунікації значно впливають на політичну активність у різних політичних режимах, проте організація протестів у демократіях і авторитарних режимах має суттєві відмінності. Україна наразі перебуває у стані «гібридного режиму», де цифрові медіа відіграють важливу роль, але рівень політичної участі залишається неоднорідним.

Водночас у країнах Західної Європи спостерігається тенденція до зниження явки на виборах, а в Україні навпаки — високий політичний інтерес, зокрема серед молоді. Соціальні мережі стають для молодого покоління основним каналом політичної інформації і мобілізації, що підтверджується прикладами виборчих кампаній та протестних рухів.

Соціальні медіа, крім спілкування та обміну думками, перетворюються на інструмент інформаційного управління і протистояння. Вони формують громадську думку, надаючи можливість організувати політичну активність, поширювати альтернативні ідеї та координувати дії. Завдяки цьому соцмережі є потужним інструментом політичної комунікації і мобілізації у сучасному світі.

Починаючи з повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році, соціальні мережі в Україні стали не просто платформами для особистого спілкування, а ключовим елементом національної інформаційної безпеки. Основні цифрові платформи — Facebook, Telegram, Instagram, X (Twitter) — перетворилися на оперативні джерела новин, інструменти двосторонньої комунікації між владою та громадянами, а також механізми мобілізації суспільної підтримки та ресурсу для боротьби з агресією [19, с. 848-853].

У цей період соцмережі стали своєрідним «цифровим майданом», де люди обговорюють і поширюють важливу інформацію, а уряд спостерігає, реагує і формує політику інформування. Держава посилила присутність у соцмережах: Кабінет Міністрів, Міністерство оборони, Офіс Президента активно використовують Facebook, Telegram, Instagram, X для швидкого інформування про повітряні тривоги, обстріли, гуманітарні коридори, евакуацію та нові урядові рішення. Це допомогло компенсувати втрату доступу до традиційних ЗМІ, особливо у зонах бойових дій та тимчасово окупованих територіях.

Персоніфікована комунікація через соцмережі — прямі звернення Президента Володимира Зеленського, міністрів, мерів — створюють ефект емоційної близькості з громадянами, що важливо для підтримки морального духу, формування єдності й стійкості суспільства. Цифрові платформи підвищують громадянську активність і відповідальність, сприяючи відчуттю спільного спротиву.

Telegram відіграє особливу роль завдяки своїй структурі каналів і груп, що забезпечує миттєве поширення інформації. Ця платформа стала гібридом між месенджером і медіа, дозволяючи швидко поширювати новини, хоча існують

ризика дезінформації. Офіційні канали проходять верифікацію, щоб протидіяти фейковим акаунтам і панічним повідомленням.

Водночас соцмережі – це поле інформаційної війни. Російські спецслужби активно використовують фейкові акаунти, бот-мережі та дезінформацію для посіву паніки і підриву довіри до держави. Боротися з цим потрібно системно, поєднуючи технічні заходи з підвищенням медіаграмотності суспільства.

Одна з проблем — «інформаційна бульбашка», коли алгоритми соцмереж показують користувачам лише ту інформацію, яка відповідає їхнім переконанням. Це звужує світогляд, формує замкнені інформаційні кола і може спотворювати сприйняття реальності, особливо в умовах війни. Тому важливо впроваджувати багатоканальний підхід у державній інформаційній політиці.

Також існує цифрова нерівність: літні люди, мешканці сіл, особи з інвалідністю часто мають обмежений доступ до інтернету або низький рівень цифрових навичок, що загрожує їхньому інформаційному відчуженню. Тож державні програми мають розвивати інклюзивність цифрової інфраструктури.

Окрім інформаційної функції, соцмережі стали майданчиком мобілізації ресурсів: через них збирають кошти, координують доставку гуманітарної допомоги, поширюють відомості про потреби армії та переселенців. Ця активність демонструє нову форму цифрової солідарності, де суспільство самоорганізовується онлайн для подолання кризи. Держава підтримує ці ініціативи, інтегруючи волонтерські інструменти в офіційні платформи, як-от «Дія» чи сайт Президента [19, с. 848-853].

У сучасному світі, де цифрові медіа мають дедалі більший вплив на формування громадської думки, дослідження політичних мемів набуває особливої актуальності. Мем стає не лише засобом передачі інформації, але й активним інструментом створення політичних смислів аудиторією. Завдяки своїй візуальній природі меми легко запам'ятовуються, швидко поширюються в інтернет-просторі і можуть суттєво впливати на політичну культуру.

Політичні меми та візуальний гумор відіграють важливу роль у сучасному інформаційному середовищі, зокрема в політичному контексті. Соціальні

платформи стали ключовими майданчиками для розповсюдження мемів, які оперативно реагують на події, формують суспільні настрої і викликають суспільний резонанс. Вони слугують каналом комунікації між владою та громадянами, виконують функції як критики, так і підтримки політичних діячів, а також стають засобом вираження позицій щодо важливих соціально-політичних проблем.

Нижче подана табл. 1.1 з ключовими характеристиками політичних мемів [34, с. 326-328.].

Таблиця 1.1

Ключові характеристики політичних мемів

Категорія	Характеристика
Поняття мемів	Мем — це одиниця культурної інформації, що поширюється в інтернеті у вигляді жартів, текстів, зображень чи відео; вперше визначений Річардом Доукінзом як елемент культурної передачі.
Основні функції	Осмислення політичних процесів, формування громадської думки, політична критика, мобілізація активістів, розважальна та ідеологічна роль.
Платформи розповсюдження	Соціальні мережі (Twitter, Facebook, Instagram, TikTok), форуми, месенджери.
Особливості сприйняття	Залежить від індивідуального досвіду, рівня обізнаності та контексту, здатність до швидкого і простого донесення змісту.
Застосування у політиці	Активне використання в виборчих кампаніях (США, Великобританія, Україна), під час протестів та суспільних рухів (Білорусь, Гонконг, Україна).
Типологія мемів	Політичний гумор, сатира, інформаційні віруси, маніпулятивні інструменти.
Наукові дослідження	Дослідження ролі мемів у інформаційних війнах (Рашкофф, Броді), визначення мемів як культурних одиниць (Шифман), аналіз політичної сатири (Семенюк).
Сучасні тенденції	Збільшення візуальної та інтерактивної складової (відеоформати TikTok, Reels), комерціалізація мемів як інструменту політичного маркетингу.

Політичні меми стали невід’ємною частиною цифрової комунікації, поєднуючи інформаційний, емоційний та соціокультурний вплив. Вони не просто відображають громадські настрої, а активно впливають на формування громадської думки, виконуючи роль засобу критики, мобілізації, розваги та ідеологічного впливу. Завдяки своїй здатності просто і водночас іронічно передавати складні ідеї, меми стають доступними широкому колу користувачів.

Платформи соціальних мереж створюють унікальні умови для швидкого та масового поширення мемів, які особливо ефективні під час виборчих кампаній та протестних рухів. У сучасну цифрову добу політичний гумор став ефективним інструментом підтримки соціальних рухів і протестної активності. Зокрема, під час масштабних акцій протесту в Білорусі, Гонконзі та Україні меми перетворилися на важливий засіб комунікації учасників протестів. Вони сприяли мобілізації людей, підкреслювали актуальні суспільні проблеми та виступали як засіб критики і висміювання дій влади [68, р. 37-48.].

Політична маніпуляція — це процес прихованого контролю або впливу на людей, часто через інформаційні засоби. Сьогодні соціальні мережі стали одним із найпотужніших інструментів такого впливу, де поширюються пропаганда й маніпуляції, що здатні заміщувати реальний соціальний та політичний досвід цифровими симуляціями.

Інтернет і соціальні медіа одночасно є як інструментом демократизації (надають свободу висловлювань і мобілізації), так і перепорою для демократії (через контроль та маніпуляції). Важливо, що управління комунікацією в мережах формує цінності та поведінку людей, що впливає на політичні процеси.

Прикладом демократичного потенціалу соцмереж є мобілізація українського суспільства у 2014 році для волонтерської підтримки армії, або події «Арабської весни», коли платформи Twitter, Facebook, YouTube стали каналами для політичних змін. У той же час, ці ж інструменти використовують і для негативних маніпуляцій: наприклад, втручання Росії у президентські вибори США 2016 року через мережі, використання WikiLeaks і Russia Today для дискредитації Хілларі Клінтон [52, с. 62-66; 54, с. 134].

Вірусний маркетинг — основна тактика політичної маніпуляції в соцмережах. Він базується на п'яти ключах: соціальна валюта (статус і визнання), тригери (активатори уваги), емоції, суспільство (соціальні зв'язки) і практична цінність повідомлення. Так, під час референдуму Brexit у 2016 році

бот-акаунти створювали видимість широкої підтримки виходу з ЄС, формуючи значний вплив на громадську думку.

Крім того, уряди багатьох країн вже мають «цифрові армії», наприклад, 77-ма бригада Великобританії, Ізраїльська армія патріотичних тролів, що цілеспрямовано поширюють інформаційні кампанії та кіберпропаганду.

В умовах інформаційного перенасичення користувачі соціальних мереж дедалі частіше звертають увагу лише на заголовки новин і популярність (кількість лайків), а не на їхню достовірність. Це послаблює критичне мислення і сприяє легкому поширенню маніпулятивних повідомлень.

Соціальні мережі — це сучасні платформи для обміну інформацією, думками, ідеями та емоціями, які активно впливають на різні аспекти життя, зокрема на політичну поведінку людей. Політична поведінка охоплює всі дії, спрямовані на участь або вплив на політичні процеси, такі як голосування, протест, підтримка чи критика.

Вплив соціальних мереж на політичну поведінку проявляється через кілька основних механізмів [46, с. 226-227]:

1. Інформаційний вплив. Соціальні мережі формують політичні погляди, пропонуючи різноманітну інформацію — від об'єктивної до маніпулятивної або фейкової. Вони визначають, які питання вважаються важливими, впливають на знання та цінності користувачів. Наприклад, у 2019 році соцмережі відігравали ключову роль у політичній мобілізації під час виборів в Україні [6, с. 5-13].

2. Соціальний вплив. Соцмережі створюють середовище, де формується соціальний тиск, норми, групова ідентичність, вплив лідерів та впливових осіб. Це сприяє організації та мобілізації громадян, впливає на їх політичні рішення та дії, як це було під час протестів в Україні у 2000-х і 2010-х роках [11, с. 32-36].

3. Психологічний вплив. Соціальні мережі впливають на емоції, самооцінку, мотивацію, мислення та сприйняття особистості. Вони можуть викликати як позитивні реакції (натхнення, гордість), так і негативні (страх,

розчарування). Вплив соцмереж позначається на стилях політичної поведінки користувачів [25, с. 21-25].

Отже, соціальні мережі є потужним чинником, який формує політичну поведінку через інформацію, соціальні взаємодії та психологічні реакції. Вони можуть стимулювати політичну активність і демократизацію, але також використовуватися для поширення дезінформації, пропаганди та маніпуляцій, що веде до радикалізації і конфліктів.

Для мінімізації негативних наслідків важливо розвивати критичне мислення, інформаційну та медіаграмотність, а також здійснювати правовий контроль над політичним використанням соцмереж, щоб забезпечити їхній позитивний вплив на суспільство.

2.2 Вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань і поведінки громадян

У сучасному інформаційному суспільстві онлайн-медіа стали одним із головних джерел політичної інформації для громадян. Завдяки доступності інтернету та розвитку цифрових платформ змінюються традиційні способи отримання новин, формування політичних поглядів і моделі політичної участі. Онлайн-медіа впливають на свідомість і поведінку людей, створюючи нові умови для політичної соціалізації [32, с. 62-66].

Онлайн-медіа включають різноманітні платформи — соціальні мережі, блог-платформи, новинні сайти, відеохостинги, месенджери — що забезпечують швидкий і широкий доступ до політичної інформації. Вони дають можливість не лише пасивно споживати контент, а й активно взаємодіяти з ним через коментарі, репости, участь у дискусіях та кампаніях. Така інтерактивність змінює характер політичної комунікації — інформація стає мультимедійною, персоналізованою та часто емоційно забарвленою [16, с. 56].

Формування політичних переконань у цифровому просторі супроводжується як перевагами, так і ризиками. З одного боку, онлайн-медіа розширюють доступ до різноманітних джерел інформації, стимулюють політичну активність та допомагають створювати спільноти за інтересами. З іншого боку, алгоритми рекомендацій формують інформаційні «бульбашки», де користувач бачить переважно ті матеріали, що підтверджують його існуючі погляди. Це посилює політичну поляризацію і ускладнює діалог між різними групами суспільства.

Крім того, онлайн-медіа стали інструментом маніпуляцій і розповсюдження дезінформації, що впливає на довіру до політичних інститутів і процесів. Політичні актори все частіше використовують цифрові платформи для формування іміджу, мобілізації виборців, проведення рекламних кампаній та інформаційних війн.

Вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань і поведінки громадян є комплексним і багатограним. Вони сприяють демократизації інформації, підвищенню політичної обізнаності та активності, водночас породжують виклики у вигляді інформаційної сегрегації, поляризації та маніпуляцій. У майбутньому важливим завданням стане розвиток цифрової грамотності, що допоможе громадянам критично оцінювати інформацію та будувати конструктивний політичний діалог у цифровому суспільстві [35, с. 27].

Сучасна політична культура — це складна система, що включає політичні знання, цінності, переконання та моделі поведінки громадян. У контексті інформаційного суспільства вона зазнає глибоких змін через вплив інтернет-комунікацій, які створюють нове цифрове середовище політичної взаємодії.

За словами Мануеля Кастельса, мережеве суспільство формує нову культуру, засновану на багатоканальній комунікації та постійній взаємодії, що радикально трансформує традиційні політичні патерни. Зміни торкаються самої природи політичної комунікації — вона стає мультимедійною, інтерактивною та динамічною. Сучасні інструменти аналізу комунікації — соціометрія (вивчення

аудиторії) та медіаметрія (аналіз медіаінструментів) — допомагають дослідникам краще розуміти ці процеси.

Інтернет-структура політичних комунікацій розширила коло суб'єктів — тепер це не лише політики, а й блогери, інфлюенсери, активісти. Аудиторія інтернету характеризується різноманітністю та швидкою динамікою. Завдяки цифровим метрикам можна вимірювати ефективність політичних повідомлень і кампаній.

Сучасні інформаційні технології породжують нові виклики, адже інтернет слугує одночасно платформою для політичних проектів і середовищем формування нових концепцій політичної взаємодії. Так, розвиток електронного урядування в Україні представлений платформою «Дія», яка у 2025 році об'єднує понад 100 державних послуг і має 20 мільйонів користувачів. Платформа базується на принципах прозорості, ефективності та орієнтації на користувача, кардинально змінюючи взаємини між владою та громадянами.

У системі електронного урядування діють такі ключові напрямки [43, с. 222-236]:

1. G2G (уряд – уряду): платформи електронного документообігу, наприклад, «Трембіта», що забезпечують міжвідомчу взаємодію.
2. G2B (уряд – бізнесу): послуги через «Дія. Бізнес» та електронні закупівлі на ProZorro.
3. G2C (уряд – громадянам): понад 100 сервісів на «Дії» для громадян, включаючи електронні петиції, що з 2015 року вже зібрали понад 200 тисяч звернень.

Цифрові платформи забезпечують швидку мобілізацію, діалог і прямий вплив громадян на політичні рішення, сприяючи розвитку електронної демократії. Соціальні мережі (Facebook, Instagram, Telegram) стали основним джерелом політичної інформації для молоді — близько 78% українців 18-35 років отримують новини саме через них. При цьому алгоритми соціальних платформ персоналізують інформаційні потоки, створюючи як можливості для розширення світогляду, так і ризики інформаційних «бульбашок».

Онлайн-сервіси краудфандингу, такі як «Спільнокошт» та «Велика Ідея», демонструють потенціал цифрових інструментів для колективної дії та реалізації суспільно важливих проєктів. Водночас цифрова грамотність стає ключовою компетенцією для політичної участі. Національна програма «Цифрограм» навчила цифровій компетентності понад 6 мільйонів українців, розвиваючи критичне мислення щодо політичної інформації.

Водночас платформи месенджерів і Telegram-канали формують нові інформаційні простори, де 45% українців отримують політичні новини, що створює нові виклики для традиційних медіа та політичних інституцій через фрагментацію аудиторії.

Сучасна політична культура в Україні трансформується під впливом цифрових технологій — відбувається поступовий перехід від патерналістської моделі до громадянсько-активістської, що відображається у нових формах політичної взаємодії, мобілізації і безпосередньої участі через інтернет-платформи та інноваційні програмні продукти.

В умовах цифрової трансформації медіа середовище відіграє ключову роль у формуванні політичних переконань і поведінки громадян. Онлайн-медіа, зокрема соціальні мережі, стали не лише джерелом інформації, але й активним політичним майданчиком, де відбувається обговорення, мобілізація та навіть маніпуляції [20, с. 347-352]. Водночас, їх вплив має двоякий характер: вони можуть сприяти підвищенню політичної активності та інформованості, але одночасно підсилювати поляризацію, поширення дезінформації і зниження рівня політичної культури. Розглянемо цей вплив на основі результатів дослідження Pew Research Center (2022), яке показує ставлення громадян 19 розвинених країн до ролі соціальних мереж у демократії.

У звіті Pew Research Center «Social Media Seen as Mostly Good for Democracy Across Many Nations, But U.S. is a Major Outlier» проведено масштабне опитування понад 24 тисяч дорослих у 19 країнах щодо сприйняття ролі соціальних мереж у політичному житті. Результати показали, що загалом більшість опитаних (медіана 57%) вважають, що соціальні мережі позитивно

впливають на демократію, хоча й визнають негативні наслідки, такі як маніпуляції, поширення фейкових новин і політична поляризація. Водночас у США, на відміну від інших країн, домінує негативне ставлення: 64% американців вважають, що соціальні мережі мають шкідливий вплив на демократію. Окрім того, більшість опитаних у різних країнах погоджуються, що інтернет і соцмережі зробили людей більш вразливими до дезінформації (медіана 84%) і сприяли розколу в політичних поглядах (медіана 65%).

Це дослідження ілюструє складний характер впливу онлайн-медіа на політичні переконання та поведінку. З одного боку, соціальні мережі забезпечують швидкий доступ до інформації, розширюють можливості для політичної участі, підвищують обізнаність та дають людям відчуття впливу на політичні процеси, особливо в умовах загального відчуття безвладдя. Це стимулює активність, сприяє плюралізму думок і демократичному дискурсу.

З іншого боку, масове використання соцмереж пов'язане з поширенням дезінформації, яка маніпулює громадською думкою та загострює політичну поляризацію. Особливо яскраво це проявляється в США, де негативне ставлення до ролі соцмереж у демократії значно вище, ніж у більшості інших розвинених країн. Відповідно, онлайн-медіа стають не лише інструментом інформування, але й викликом для стабільності політичного діалогу та соціальної згуртованості.

Під час конфліктів увага міжнародних ЗМІ та користувачів інтернету фокусується на подіях до їх розв'язання або поки не стає очевидним, що конфлікт затягується, після чого інтерес зменшується. Війна в Україні стала однією з найбільш висвітлюваних тем у світі, а соціальні мережі та онлайн-платформи стали головним джерелом інформації для мільйонів людей [10, с. 157-162].

За даними британського агентства Reuters, англомовна аудиторія демонструє найбільший інтерес до подій в Україні, що свідчить про її провідну роль у формуванні глобальної дискусії. Хештеги, як-от #StandWithUkraine, #FreeUkraine, #StopPutin, широко поширені у соцмережах, об'єднують

користувачів навколо підтримки України та засудження агресії Росії. Вони не лише організують інформаційний потік, а й впливають на громадську думку, допомагаючи обійти традиційні медіа й створювати тиск на політиків [37].

Наприклад, за місяць жовтень–листопад 2024 року хештег #StandWithUkraine охопив майже 67 мільйонів користувачів у таких соцмережах, як Twitter, Facebook, Instagram, TikTok і LinkedIn, із понад 1200 публікацій, включно з дописами від офіційних організацій (НАТО, Міністерство оборони України) та волонтерських груп. Це демонструє, як соцмережі допомагають поширювати правдиву інформацію, мобілізувати підтримку та зміцнювати міжнародну солідарність [13].

Україна залишається у топ-трендах соцмереж і за кількістю згадок, і за емоційним забарвленням постів: переважають підтримка і надія, але також є сум, страх і розчарування через тривалість війни.

Застосування моделі комунікації Лассвелла допомагає зрозуміти, як відбувається цей процес: джерела (урядові установи, журналісти, активісти, інфлюенсери) транслюють різноманітні повідомлення (новини, аналітику, емоційні заклики) через різні канали (текст, фото, відео, аудіо) для різних аудиторій — від українців до світової спільноти. Такий комплексний підхід забезпечує швидке поширення інформації, впливає на формування думок і підтримує мобілізацію міжнародної допомоги [40].

Вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань є двояким: вони одночасно відкривають нові можливості для політичної участі, але і створюють ризики маніпуляцій та розколу. Розуміння цих протиріч є важливим для розробки стратегій медіаграмотності, регулювання цифрового простору та підтримки здорового демократичного процесу.

Сучасна політична культура – це комплекс політичних знань, цінностей, норм і моделей поведінки громадян, що динамічно трансформується під впливом інтернет-комунікацій в умовах інформаційного суспільства. Цифрові технології створюють нове середовище політичної взаємодії, де традиційні патерни змінюються на користь інтерактивності та мультимедійності.

Основою цих змін є розвиток мережевого суспільства, про що писав Мануель Кастельс у «Галактиці Інтернет». Він наголошує, що багатоканальна комунікація та постійна взаємодія в інтернеті радикально змінюють політичну поведінку. Змінилися і самі інструменти політичної комунікації: тепер це не лише ЗМІ, а й блогери, інфлюенсери, активісти, які використовують цифрові платформи для формування політичних меседжів і взаємодії з аудиторією.

Методологія дослідження політичної комунікації розвивається, використовуючи соціометрію (аналіз аудиторії) та медіаметрію (оцінка каналів і прийомів комунікації). Класична схема Лассуелла зберігає актуальність, але потребує адаптації до особливостей інтернет-комунікацій, зокрема мультимедійності, інтерактивності та цифрових метрик (аналітики впливу та охоплення).

Програмне забезпечення та цифрові платформи [44, с. 201]:

1. Платформа «Дія» є ключовим прикладом трансформації публічного управління в Україні. Станом на 2025 рік вона об'єднує понад 100 державних послуг і має близько 20 млн активних користувачів. «Дія» забезпечує ефективність, прозорість і клієнтоорієнтованість у взаємодії між державою та громадянами.

2. Міжвідомчі платформи для електронного урядування включають систему електронного документообігу «Трембіта» (G2G), що забезпечує взаємодію між органами влади.

3. Для бізнесу доступні сервіси на порталі «Дія.Бізнес» та система електронних закупівель ProZorro (G2B), що спрощують комунікацію та адміністративні процеси.

4. Соціальні мережі та месенджери (зокрема Telegram) стали домінуючим каналом політичної соціалізації, особливо серед молоді (78% українців 18-35 років отримують політичні новини через соцмережі). Це впливає на формування нових політичних ідентичностей та створює персоналізовані інформаційні потоки через алгоритми таргетованої реклами.

5. Електронні петиції (запроваджені в Україні з 2015 року) демонструють зростання громадянської активності: подано понад 200 тис. петицій, близько 1500 з яких набрали необхідну кількість голосів для розгляду владою.

6. Платформи краудфандингу, як-от «Спільнокошт» та «Велика Ідея», об'єднують активістів для реалізації суспільно важливих проектів, створюючи нову форму громадянської самоорганізації.

7. Національна освітня програма «Цифрограм» охопила понад 6 млн українців і формує цифрову грамотність, що включає критичне мислення щодо аналізу політичної інформації в інтернеті, що є основою для зрілої цифрової демократії.

Вплив на політичну культуру [4, с. 6-13]:

1. Трансформація української політичної культури спрямована на поступовий перехід від патерналістської, підданської моделі до активістської громадянської позиції. Цей процес супроводжується формуванням нових цінностей та патернів політичної поведінки.

2. Інтернет-комунікації створюють двонапрямлену взаємодію між владою і громадянами, що відрізняється від традиційного односпрямованого потоку інформації ЗМІ. Швидкість передачі інформації (ефект «прискорення історії» за Е. Тоффлером) вимагає оперативної реакції від політичних акторів.

3. Електоральні процеси значно змінюються завдяки цифровим технологіям, що дозволяють формувати імідж, оперативно взаємодіяти з виборцями та впливати на інформаційну повістку з мінімальними ресурсами.

4. Зростає роль хештег-активізму та цифрових кампаній (#SaveДніпро, #СтопКорупція), які перетворюють онлайн-активність у реальні політичні зміни.

5. Виникають нові форми політичної самоорганізації – «віртуальні народні збори», які завдяки горизонтальній комунікації і швидкій мобілізації змінюють класичні моделі політичної участі.

Ця інтеграція цифрових інструментів у політичну культуру, управління та комунікації створює підґрунтя для більш відкритої, динамічної і технологічно підсиленої демократії.

2.3 Роль блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот у процесах політичної соціалізації

У сучасному цифровому світі роль традиційних ЗМІ поступово трансформується, а на перший план виходять блогери, інфлюенсери та цифрові спільноти, які формують нові механізми комунікації та впливу на громадську думку. Особливо важливою ця трансформація стала у політичній сфері, де інформація і її сприйняття безпосередньо впливають на формування політичних переконань, цінностей та поведінки громадян. Блогери та інфлюенсери — це вже не просто медійні персони, а потужні агенти політичної соціалізації, здатні мобілізувати аудиторії, формувати громадянську позицію та впливати на виборчі процеси [36, с. 15].

Цифрові спільноти, що формуються навколо цих лідерів думок, створюють середовище для обговорення, навчання і політичної взаємодії, сприяючи поширенню політичної культури серед різних соціальних груп. У цьому контексті важливо розглянути, які конкретні ролі виконують блогери, інфлюенсери та цифрові спільноти у політичній соціалізації та яким чином вони змінюють традиційні моделі впливу.

Роль блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот у політичній соціалізації [56 с. 68]:

1. Інформування та просвітництво

Блогери та інфлюенсери відіграють важливу роль у поширенні політичної інформації, часто роблячи це доступною і зрозумілою для широкої аудиторії. Вони пояснюють складні політичні процеси, роз'яснюють новини, законодавчі зміни, міжнародні події, що сприяє підвищенню політичної грамотності

громадян. Ця роль особливо важлива для молоді, яка все більше отримує інформацію саме через цифрові платформи, а не традиційні медіа.

2. Мобілізація та політична активізація

Через свої платформи блогери можуть закликати до участі у виборах, протестах, громадських ініціативах чи волонтерських кампаніях. Їхня особиста позиція та емоційне звернення часто спонукають підписників бути активними учасниками політичного життя, що посилює демократичні процеси.

3. Формування політичних поглядів і цінностей

Інфлюенсери можуть формувати у своїх аудиторій певні політичні ідеали, цінності та світогляд. Через регулярні пости, відео чи стріми вони закладають базу для довготривалої ідентифікації з певними політичними позиціями або рухами.

4. Створення простору для обговорень і дискусій

Цифрові спільноти, що виникають навколо блогерів, забезпечують платформу для обговорення політичних тем, обміну думками, аргументами та контраргументами. Це сприяє розвитку критичного мислення і колективної політичної культури.

5. Формування альтернативних джерел інформації

В умовах зростаючої недовіри до традиційних медіа блогери та цифрові спільноти часто виступають альтернативою офіційним новинам, пропонуючи власний погляд, що іноді більш незаангажований або більш близький до аудиторії.

6. Вплив на виборчу поведінку і громадянську участь

Через контент блогери здатні впливати на вибір громадян, формувати політичні симпатії та антипатії, а також мотивувати людей брати участь у виборах, референдумах чи інших формах політичної участі.

Сучасні блогери, інфлюенсери і цифрові спільноти відіграють багатогранну і значущу роль у політичній соціалізації, особливо серед молодих поколінь, які все більше орієнтуються на онлайн-контент. Вони не лише інформують, а й формують політичну свідомість, сприяють розвитку

критичного мислення, а також мобілізують громадян до активної участі у політичних процесах. Цей вплив значною мірою перевищує роль традиційних медіа за рахунок більшої довіри, емоційної близькості і інтерактивності [57, с. 13].

Проте, цей процес має і певні ризики — поширення маніпуляцій, фейкових новин або політичної поляризації через цифрові платформи. Тому важливо не лише розглядати позитивний вплив, але й звертати увагу на необхідність підвищення медіаграмотності аудиторії.

У сучасних політичних процесах в Україні блогери, інфлюенсери та цифрові спільноти відіграють ключову роль у формуванні політичної свідомості громадян. Вони не лише інформують про події, а й впливають на ставлення, цінності та політичну поведінку своїх аудиторій. Особливо помітним цей вплив стає у контексті війни з Росією, коли тема безпеки, патріотизму та громадянської активності набирає критичного значення.

Аналітики «Слово і діло» вже вчетверте склали рейтинг найбільш популярних українських YouTube-блогерів, які висвітлюють тематику війни. Цей рейтинг відображає не лише популярність авторів, а й ступінь довіри та залученості аудиторії, що є важливим фактором політичної соціалізації через цифрові платформи.

Лідерами за кількістю підписників серед блогерів, що створюють контент на військову тематику, залишаються Дмитро Гордон, Дмитро Комаров, Володимир Золкін і Сергій Стерненко. Водночас цього року у рейтингу з'явився новий учасник — політолог і майор ЗСУ Тарас Березовець. Водночас із рейтингу випав Олексій Арестович через блокування його каналів у травні внаслідок санкцій [63].

Найпопулярнішим блогером, який висвітлює навколовійні теми, вже другий рік поспіль залишається Дмитро Гордон. Його головний канал «В гостях у Гордона» налічує близько 4,45 мільйона підписників, що на 5% більше ніж торік, і має майже 3 мільярди переглядів. Паралельно другий його канал «Дмитро Гордон» за рік збільшив аудиторію на 9,9%, до 3,55 мільйона

підписників, із загальною кількістю переглядів понад 2 мільярди. Це свідчить про значний вплив Гордона як журналіста та блогера, здатного формувати політичну свідомість великої частини населення.

Другу позицію займає Дмитро Комаров — телеведучий та мандрівник, який також займається висвітленням військових тем. Його канал «Мир наизнанку» зібрав понад 4,2 мільйона підписників, що на 3,7% більше ніж торік, і має понад 1,3 мільярда переглядів. Комаров через свою автентичність і широкий формат подачі контенту залучає велику аудиторію, розширюючи коло громадян, залучених до політичного обговорення.

Третє місце посідає Володимир Золкін — журналіст та телеведучий, який на своєму каналі публікує, зокрема, відео з російськими військовополоненими. За рік кількість його підписників зросла на 4,5% — до 2,32 мільйона, а перегляди перевищили 1,4 мільярда. Його діяльність демонструє, як блогерський контент може безпосередньо впливати на суспільне сприйняття війни, військовополонених та моральних аспектів конфлікту.

Громадський діяч і волонтер Сергій Стерненко також посідає значне місце в інформаційному просторі, маючи понад 2 мільйони підписників (+4,5%) і понад мільярд переглядів. Його контент, орієнтований на активізм і патріотизм, стимулює громадянську позицію серед молоді.

Журналістка і блогерка Раміна Есхакзай, відома своїми інтерв'ю та репортажами з фронту, має 1,48 мільйона підписників і стабільну аудиторію. Вона демонструє, як блогери можуть не тільки інформувати, а й мобілізувати громадянське суспільство через емоційний і персональний підхід.

Помітне зростання аудиторії спостерігається й у народного депутата Олексія Гончаренка, який вів прямі трансляції з Верховної Ради, а тепер має понад 1,4 мільйона підписників.

Інші відомі блогери, такі як журналісти Роман Цимбалюк, Юрій Бутусов, телеведучі Олексій Дурнев і Яніна Соколова, також демонструють суттєве зростання аудиторії, що свідчить про зацікавленість суспільства у достовірному й оперативному політичному контенті.

Вперше у рейтингу з'явився політолог і військовий майор Тарас Березовець із понад мільйоном підписників, що говорить про зростаючу роль експертного аналізу у блогосфері.

Таким чином, блогери й інфлюенсери, об'єднані у цифрові спільноти, стають потужними агентами політичної соціалізації, забезпечуючи доступність, різноманітність і динамічність політичної інформації. Вони формують політичні орієнтири, стимулюють громадську активність і водночас змінюють традиційні моделі політичної комунікації, що особливо актуально в умовах війни та інформаційної боротьби.

У сучасному медіа-середовищі блогери відіграють дедалі значнішу роль як посередники між політикою й громадянами. Завдяки широкому охопленню та високому ступеню довіри з боку аудиторії вони сприяють формуванню політичної соціалізації — тобто того, як люди набувають політичних знань, цінностей, норм поведінки та включаються в політичні процеси. У цифрову еру, коли традиційні ЗМІ доповнені й часто витіснені платформами Блейзького типу (YouTube, Telegram, Instagram тощо), блогери стали самостійними акторами політичної комунікації.

Блогери можуть впливати на політичну соціалізацію через особистісний стиль подачі, емоційний супровід, висвітлення актуальних тем, а також створення альтернативних наративів — іноді незалежно від офіційних каналів. Вони не просто передають інформацію, але й стимулюють обговорення, закликають до дій, формують політичні уподобання та орієнтири. Саме тому їхній вплив на політичне включення громадян — значущий та вимагає осмислення.

Нижче — два приклади українських блогерів, які активно впливають на політичну соціалізацію, з описом їх діяльності, характеру контенту та аналізом того, що це означає для політичної культури.

1. Сергій Стерненко

Сергій Стерненко — український громадський активіст, блогер і волонтер. На своєму YouTube-каналі він публікує відео з аналізом політичних подій,

новин, військових тем, реагує на рішення влади, а також коментує ситуацію в країні. Канал має понад 2 мільйони підписників [69].

Стерненко сприймається як «голос соціального активізму», що формує політичну думку своєї аудиторії — особливо молодшого покоління, яке активно споживає відеоконтент.

Через формат «блогера-аналітика» він знижує бар'єр входження до політичної тематики: замість офіційних звітів чи класичних дискусій — пряма мова, популярний формат, емоційна подача. Це сприяє залученню тих, хто раніше міг бути політично пасивним.

Водночас така форма має ризики: сильна персоналізація, одностороння аргументація, можливість емоційної маніпуляції. Блогер виступає як впливовий медіаактор, що може формувати громадську думку понад традиційними інститутами.

Для політичної соціалізації це означає: з одного боку — підвищення активності, критичного ставлення, включення; з іншого — посилення фрагментації інформаційного простору та залежність від впливу окремих персон.

2. Раміна Есхакзай

Раміна Есхакзай — українська журналістка та блогерка-інфлюенсерка, авторка YouTube-каналу з аудиторією понад 1,5 млн підписників. Її контент включає інтерв'ю з військовими, громадськими діячами, репортажі з передової, соціальні теми. У 2023 році вона зібрала 12 млн грн на підтримку ЗСУ [49].

Есхакзай використовує блогерський формат як платформу громадянської участі: її контент не лише інформує, але й мобілізує — через заклики до допомоги, висвітлення героїчних історій, створення образів активного громадянина.

Завдяки моделі «інтерв'ю + репортаж + особистий стиль» вона долає дистанцію між «системою» (влада, війна, політика) та «людьми» (аудиторією), що сприяє процесу соціалізації: люди бачать, як можна діяти, як можна мислити, ким можна бути.

Її приклад демонструє, що блогери стають не тільки джерелом інформації, але й агентами формування політичної ідентичності — через символічні та емоційні фішки, через створення спільнот та емоційних зв'язків.

Як і в попередньому випадку — це означає зростання ролі цифрових медіа в політичній культурі, але одночасно — зростання відповідальності перед аудиторією та необхідність медіаграмотності.

3. Мирослав Олешко

Мирослав Олешко — український блогер і політичний активіст, який веде популярний YouTube-канал, присвячений аналізу політичних подій в Україні та світі. Його контент відрізняється глибоким аналітичним підходом і розглядає не лише внутрішньополітичні процеси, а й зовнішню політику, зокрема вплив геополітики на Україну. Олешко часто розглядає теми виборів, реформ, міжнародних відносин, що допомагає аудиторії формувати комплексне бачення політичної ситуації. Його стиль подачі є водночас доступним і інформативним, що робить складні питання зрозумілими для широкої аудиторії [39].

Мирослав виконує роль експертного інфлюенсера, який поширює політичну культуру критичного мислення. Він сприяє формуванню усвідомленого виборця, який орієнтується не лише на емоції, а й на факти та аналіз. Його цифрова спільнота активно обговорює політичні теми, що підсилює колективний політичний інтелект.

Блогери в Україні вже стали вагомими акторами політичної соціалізації. Вони створюють нові канали політичної комунікації, змінюють моделі участі громадян у політичному житті, впливають на політичні погляди та поведінку. Завдяки їхній діяльності політична інформація стає більш доступною, популярною, персоналізованою. Проте разом із цим зростають і виклики: інформаційна фрагментація, ризики маніпуляцій, залежність від авторів контенту замість традиційних інститутів. Для того, щоб роль блогерів була максимально позитивною для демократичного розвитку, важливо нарощувати медіаграмотність аудиторії, забезпечувати критичне сприйняття контенту й підтримувати плюралізм джерел.

Висновки до розділу

У сучасних умовах цифрові медіа стали невід'ємною складовою політичної соціалізації громадян в Україні, суттєво трансформуючи традиційні форми політичної комунікації. Соціальні мережі виступають потужним інструментом не лише для обміну інформацією, але й для мобілізації громадськості, створюючи нові можливості для участі в політичних процесах. Вони забезпечують оперативний доступ до новин, сприяють обговоренню важливих соціально-політичних питань і дозволяють формувати колективну політичну свідомість у цифровому середовищі.

Онлайн-медіа значною мірою впливають на формування політичних переконань і поведінки громадян, особливо молоді, що все активніше користується Інтернетом як основним джерелом інформації. Завдяки доступності та різноманітності контенту, цифрові платформи створюють умови для розвитку політичної грамотності та критичного мислення, водночас мають потенціал сприяти поширенню дезінформації та маніпуляцій. Тому важливим залишається питання медіаграмотності та відповідального споживання інформації.

Роль блогерів, інфлюенсерів та цифрових спільнот у політичній соціалізації є багатогранною і вагомою. Вони не лише інформують та роз'яснюють політичні події, а й формують політичні цінності, активізують громадян до участі в суспільно-політичному житті та створюють простір для публічного діалогу. Завдяки емоційній близькості та довірі аудиторії, блогери стають ефективними посередниками між політичною владою і громадянами, сприяючи демократизації інформаційних процесів.

Отже, цифрові медіа в Україні відіграють ключову роль у формуванні сучасної політичної культури, змінюючи способи комунікації, соціалізації та мобілізації громадян. Водночас для максимального позитивного ефекту необхідно розвивати критичне мислення, медіаграмотність і забезпечувати прозорість інформаційного простору, що дозволить зміцнити демократичні інститути і підвищити рівень громадянської участі.

РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ЦИФРОВИХ МЕДІА НА ПОЛІТИЧНУ СОЦІАЛІЗАЦІЮ В УКРАЇНІ

3.1 Медіаграмотність як інструмент оптимізації впливу цифрових медіа на політичну соціалізацію

У добу інформаційного суспільства медіаграмотність стає однією з ключових компетентностей сучасного громадянина. Вона охоплює не лише здатність орієнтуватися у великому потоці інформації, а й уміння критично оцінювати її достовірність, розуміти наміри джерел та усвідомлювати власну відповідальність за поширення контенту. Особливо важливою медіаграмотність є у сфері політичної соціалізації, оскільки саме через цифрові медіа громадяни сьогодні отримують більшість політичної інформації, формують свої переконання та визначають рівень участі в суспільному житті.

Високий рівень медіаграмотності сприяє підвищенню політичної культури громадян, формуванню критичного мислення, здатності розпізнавати пропаганду та маніпулятивні техніки. Освічений користувач не просто споживає інформацію, а аналізує її джерела, мотиви, цілі та наслідки, що робить його активним учасником демократичних процесів. Саме тому розвиток медіаграмотності є важливим чинником зміцнення громадянського суспільства та зменшення впливу дезінформації на політичну поведінку.

Медіаграмотність — це не лише вміння користуватися сучасними інформаційними технологіями, а насамперед здатність критично сприймати, аналізувати та оцінювати медіаінформацію. Однією з основних ознак медіаграмотної людини є критичне мислення. Це означає, що громадянин не приймає отриману інформацію на віру, а перевіряє джерело, порівнює різні точки зору, аналізує, з якою метою створено той чи інший матеріал. Така людина усвідомлює, що будь-яке повідомлення може містити певну позицію,

ідеологію чи комерційний інтерес, тому намагається побачити за текстом або зображенням справжні мотиви його створення.

Другою важливою ознакою є вміння розпізнавати маніпуляції та дезінформацію. Медіаграмотний користувач здатний виявляти елементи пропаганди, емоційні впливи, упереджене подання фактів або фейки. Він розуміє, як працюють інформаційні кампанії, що таке “клікбейт” або “інформаційна бульбашка”. У політичному контексті ця ознака допомагає не піддаватися нав’язаним ідеям чи гаслам, а формувати власну позицію на основі перевірених даних.

Ще однією ознакою є інформаційна автономність — здатність самостійно шукати, відбирати та перевіряти інформацію з різних джерел. Медіаграмотна людина не обмежується одним каналом чи сторінкою у соціальних мережах, а прагне до різноманітності інформаційних джерел, порівнює офіційні заяви з незалежними аналітичними матеріалами. Це формує більш об’єктивне бачення політичної ситуації та підвищує рівень громадянської компетентності.

Важливою ознакою є також усвідомлення впливу медіа на суспільну свідомість. Медіаграмотний громадянин розуміє, що медіа не лише інформують, але й формують ставлення до подій, політиків чи соціальних явищ. Усвідомлення цього впливу допомагає людині залишатися незалежною у власних судженнях і не потрапляти під тиск масових інформаційних потоків. Це також сприяє розвитку відповідального ставлення до власних інформаційних дій — коментування, поширення або створення контенту.

Не менш суттєвою ознакою є етична свідомість у використанні медіа. Людина, яка володіє медіаграмотністю, розуміє моральну відповідальність за поширення інформації, дотримується принципів поваги до приватності, не поширює чуток чи неперевірених новин. Вона поводить у цифровому середовищі відповідально, дотримуючись принципів інформаційної безпеки та доброчесності.

Останньою, але не менш важливою ознакою медіаграмотності є активна громадянська позиція. Людина, що критично мислить і розуміє медіапростір, не

є пасивним споживачем інформації. Вона бере участь у суспільних дискусіях, підтримує прозорість влади, виявляє ініціативу у протидії фейкам і пропаганді. Такий тип поведінки сприяє формуванню політично свідомого суспільства та підвищує загальний рівень політичної культури громадян.

Основні напрями розвитку медіаграмотності громадян [50, с. 94-99]:

1. Критичне сприйняття інформації

Цей аспект передбачає здатність аналізувати новини, пости чи відео не лише за змістом, а й за джерелом, інтонацією та контекстом. Критично мислячий громадянин ставить запитання: «Хто автор цієї інформації? Яку мету він переслідує? Чи підтверджують це інші джерела?».

Приклад. Проєкт «Медіазнайко» (Інститут масової інформації, Україна) навчає школярів і студентів розрізняти факти та судження, аналізувати заголовки й виявляти маніпуляції в медіа. Через інтерактивні завдання користувачі вчаться не піддаватися емоційному впливу та приймати зважені рішення.

Завдяки розвитку критичного мислення громадяни стають менш уразливими до маніпуляцій, що підвищує рівень їхньої політичної самостійності та зменшує ризики масових інформаційних впливів у період виборів чи політичних криз.

2. Розпізнавання дезінформації та фейків

У часи гібридних воєн та масових кампаній дезінформації важливо навчитися перевіряти інформацію, відрізняючи правдиві факти від фейкових повідомлень.

Приклад. Платформа StopFake (створена у 2014 р. при Києво-Могилянській академії) займається перевіркою фактів і спростуванням російської пропаганди. Команда експертів аналізує новини, публікації у соцмережах та телевізійні сюжети, пояснюючи, які маніпуляції застосовуються.

Завдяки таким ініціативам громадяни навчаються не лише розпізнавати фейки, а й розуміти механізми їх поширення. Це знижує рівень довіри до

деструктивних інформаційних джерел та формує стійкість суспільства до пропаганди.

3. Розуміння функціонування медіа та алгоритмів соцмереж

Медіаграмотна людина усвідомлює, як алгоритми Facebook, YouTube чи TikTok формують її інформаційний простір. Це дозволяє краще розуміти, чому ми бачимо певні новини, а інші — ні.

Приклад. Проєкт «Digital Security School» (Internews Ukraine) навчає користувачів безпечній поведінці онлайн та пояснює, як алгоритми соціальних мереж формують «інформаційні бульбашки».

Розуміння принципів роботи цифрових платформ допомагає користувачам усвідомлено керувати власним інформаційним простором, уникати маніпуляцій та забезпечувати різноманітність джерел інформації.

4. Етичне використання та поширення інформації

Медіаграмотність також передбачає етичну відповідальність — не поширювати неперевірені новини, поважати права інших користувачів і дотримуватися інформаційної безпеки.

Приклад. Кампанія «Фільтруй інформацію!» від ГО «Детектор медіа» закликає українців перевіряти факти перед поширенням, аналізуючи джерело та контекст.

Формування етичної медіаповедінки зміцнює довіру в онлайн-середовищі та підвищує рівень відповідальності громадян за інформаційний простір, у якому вони взаємодіють.

5. Участь у медіаосвітніх програмах

Регулярне проходження курсів і тренінгів з медіаграмотності дозволяє розвивати навички перевірки фактів, аналітичного мислення та відповідального споживання інформації.

Приклад. Національний проєкт «Фільтр. Медіаграмотність для громадян» (Міністерство культури та інформаційної політики України) реалізує онлайн-курси та освітні кампанії, спрямовані на формування критичного сприйняття новин.

Такі ініціативи сприяють підвищенню інформаційної культури населення, зміцнюють демократичні цінності та підвищують стійкість громадян до інформаційних атак.

Отже, медіаграмотність є одним із ключових чинників підвищення політичної культури громадян. Вона забезпечує усвідомлене споживання інформації, сприяє формуванню критичного мислення та відповідальної позиції у суспільно-політичному житті. Українські приклади демонструють, що розвиток медіаосвіти може суттєво зменшити вплив пропаганди та маніпуляцій, а також підвищити рівень демократичної участі громадян.

Розвиток медіаграмотності має бути системним — починаючи з шкільної освіти й закінчуючи професійними програмами для дорослих. Лише за таких умов інформаційне суспільство перетвориться на свідоме та політично зріле, здатне протистояти викликам постправди та гібридних інформаційних війн.

3.2 Роль державних інституцій і громадських ініціатив у регулюванні цифрового медіапростору

У сучасному світі цифрові медіа стали ключовим каналом комунікації, що формує суспільну думку, політичні орієнтири та громадянську активність. Водночас розвиток онлайн-платформ породжує нові виклики — поширення дезінформації, втручання у виборчі процеси, мову ворожнечі, кіберзлочинність та порушення права на приватність. У цих умовах роль державних інституцій у регулюванні цифрового медіапростору набуває особливого значення. Вони виступають гарантом дотримання демократичних принципів, захисту прав користувачів і забезпечення інформаційної безпеки держави.

В Україні процес державного регулювання цифрового середовища відбувається у складному балансі між свободою слова та необхідністю протидії шкідливому контенту. З одного боку, держава має запобігати цензурі й втручанням в роботу незалежних медіа, а з іншого — створювати законодавчі та

інституційні механізми для захисту суспільства від маніпуляцій, пропаганди та фейкових новин.

Основні напрями та роль державних інституцій [21, с. 108]:

1. Нормативно-правове забезпечення медіасфери

Одним із ключових напрямів діяльності держави є створення законодавчих рамок для функціонування цифрового медіапростору. Український парламент ухвалив Закон «Про медіа» (2022 р.), який гармонізує національне законодавство з європейськими стандартами, передбаченими Директивою ЄС про аудіовізуальні медіа. Документ визначає правила діяльності онлайн-медіа, механізми державного нагляду, а також регулює питання прозорості власності медіаорганізацій. Це сприяє підвищенню рівня відповідальності цифрових платформ і зміцненню довіри громадян до інформаційних джерел.

2. Забезпечення інформаційної безпеки та протидія дезінформації

Велику роль у цьому напрямі відіграє Міністерство цифрової трансформації України, яке реалізує політику з розвитку кібербезпеки та захисту національного інформаційного простору. Зокрема, у співпраці з Центром протидії дезінформації при РНБО розробляються інструменти для виявлення та нейтралізації інформаційних атак. Наприклад, у 2023–2024 роках активно діяли програми моніторингу фейкових повідомлень про військові події та державні рішення, що допомагають формувати в громадян стійкість до маніпуляцій.

3. Розвиток цифрової освіти та підвищення медіаграмотності

Одним із пріоритетів державної політики є розвиток цифрової компетентності населення. Платформа «Дія. Освіта» (створена за підтримки Мінцифри) пропонує курси з кібергігієни, інформаційної безпеки та медіаграмотності. Такі ініціативи формують у громадян критичне мислення, розуміння принципів роботи медіа та здатність розпізнавати маніпулятивний контент. У такий спосіб держава не лише регулює, а й просвітницьки впливає на суспільство, сприяючи формуванню свідомого користувача цифрових технологій.

4. Співпраця з міжнародними організаціями

Україна активно співпрацює з Європейським Союзом, Радою Європи та НАТО у сфері регулювання цифрового середовища. Ці партнерства допомагають впроваджувати стандарти демократичного контролю над медіа, підвищувати прозорість цифрових платформ і боротися з кіберагресією. Зокрема, за підтримки ЄС було започатковано програми моніторингу онлайн-дезінформації, що координуються у співпраці з незалежними фактчекінговими організаціями.

Роль державних інституцій у регулюванні цифрового медіапростору полягає не лише у створенні правил, а й у формуванні культури відповідального споживання інформації. Сучасна держава має бути не каральним органом, а партнером суспільства, який забезпечує баланс між свободою вираження поглядів і захистом національних інтересів. В Україні цей процес є особливо актуальним у контексті війни, коли інформаційний фронт стає не менш важливим, ніж військовий.

Завдяки діяльності таких інституцій, як Міністерство цифрової трансформації, Рада національної безпеки і оборони, Національна рада з питань телебачення і радіомовлення, формується нова модель інформаційної взаємодії — більш безпечна, прозора й орієнтована на права громадян. Водночас залишається важливою умова демократичного контролю над цими процесами, щоб уникнути зловживань владою чи обмеження свободи слова.

Державне регулювання цифрового медіапростору — це комплексна діяльність, що поєднує законодавчі, просвітницькі та інформаційно-захисні заходи. Вона покликана не лише контролювати, а й створювати умови для розвитку якісного, достовірного та етичного медіасередовища, що є основою політичної культури сучасного суспільства.

У сучасному інформаційному суспільстві роль громадських ініціатив у регулюванні цифрового медіапростору зростає дедалі більше. Поряд із державними структурами саме неурядові організації, волонтерські спільноти та незалежні медіапроекти активно впливають на формування інформаційної

культури громадян, протидію фейкам і дезінформації, а також на розвиток стандартів етичної журналістики. Вони відіграють ключову роль у побудові відкритого та безпечного інформаційного середовища, сприяючи прозорості, підзвітності та свободі слова.

Громадянське суспільство стає своєрідним “посередником” між владою, медіа та суспільством. Його ініціативи часто реалізують ті функції, які держава не встигає або не може виконувати ефективно: незалежний моніторинг ЗМІ, фактчекінг, освітні програми з медіаграмотності, а також захист прав журналістів і користувачів цифрових платформ. В Україні громадські організації стали невід’ємною частиною інформаційного фронту, особливо після 2014 року, коли питання інформаційної безпеки набуло особливого значення.

Нижче подана табл. 3.1 з основними напрямками діяльності громадських ініціатив у сфері цифрового медіапростору.

Таблиця 3.1

Основні напрями діяльності громадських ініціатив у сфері цифрового медіапростору

Напрямок діяльності	Приклади організацій та проєктів	Основні результати та вплив
1. Фактчекінг і боротьба з дезінформацією	StopFake, VoxCheck, Detector Media	Виявлення фейків про події в Україні, викриття інформаційних операцій РФ, підвищення рівня довіри до перевірених джерел.
2. Освіта і розвиток медіаграмотності	Академія української преси, IREX (проєкт “Вивчай і розрізняй”)	Проведення тренінгів для учнів, студентів і педагогів; створення освітніх курсів із критичного мислення та безпечного користування медіа.
3. Моніторинг і захист свободи слова	Інститут масової інформації (ІМІ), Національна спілка журналістів України	Регулярні звіти про стан свободи слова, фіксація порушень прав журналістів, адвокація прозорості державних і приватних ЗМІ.
4. Протидія онлайн-ненависті і та мові ворожнечі	Центр демократії та верховенства права (CEDEM), Digital Security Lab	Розробка рекомендацій щодо етичної поведінки в мережі, аналіз проявів ворожнечі в соціальних мережах, правова підтримка постраждалих.
5. Адвокація політик цифрової безпеки та прозорості	Реанімаційний пакет реформ (РІП), Український кризовий медіа-центр	Підготовка законодавчих пропозицій щодо регулювання онлайн-платформ, посилення прозорості фінансування медіа, співпраця з парламентськими комітетами.

Громадські ініціативи відіграють багатофункціональну роль у розвитку цифрового медіапростору. Їх діяльність спрямована не лише на контроль або моніторинг, а й на формування критично мислячого суспільства, яке здатне самостійно розпізнавати маніпуляції та оцінювати достовірність інформації. Саме через активність громадського сектору в Україні вдалося створити незалежні центри фактчекінгу, що здобули міжнародне визнання, такі як StopFake і VoxCheck. Їхня робота під час війни та політичних кампаній суттєво підвищує рівень інформаційної стійкості громадян.

Крім того, громадські організації беруть участь у створенні освітніх програм для шкіл, університетів та державних установ. Проєкти з медіаграмотності, реалізовані Академією української преси та IREX, сприяють розвитку критичного мислення серед молоді, що є важливою умовою для підвищення політичної культури суспільства. Це допомагає громадянам усвідомлено сприймати політичні процеси та формувати власну позицію без впливу маніпулятивних медіа.

Не менш важливим напрямом є моніторинг свободи слова та етичних стандартів журналістики, що реалізується Інститутом масової інформації. Такі організації діють як «сторожові пси демократії», запобігаючи цензурі та зловживанням владою в інформаційній сфері. Водночас ініціативи з протидії мові ворожнечі та кіберзалякуванню допомагають формувати культуру відповідального спілкування у цифровому середовищі.

Таким чином, громадські ініціативи є невід'ємною складовою системи регулювання цифрового медіапростору в Україні. Вони доповнюють діяльність державних інституцій, створюючи мережу незалежного громадського контролю та підзвітності. Їхня активність сприяє не лише очищенню інформаційного середовища від дезінформації, а й підвищенню рівня медіаграмотності, відповідальності та політичної культури громадян.

У перспективі розвиток співпраці між державою, медіа й громадськими організаціями може стати ключем до формування безпечного, етичного та

демократичного цифрового простору, в якому інформація слугуватиме не інструментом маніпуляції, а засобом розвитку суспільства.

3.3 Перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні

У сучасному світі соціалізація дедалі більше відбувається в цифровому просторі, що суттєво змінює способи комунікації, навчання, роботи та громадянської участі. Включення людини у цифрове середовище стає невід'ємною складовою її розвитку та взаємодії з суспільством. Саме тому цифрові компетентності, етична поведінка онлайн та здатність відповідально користуватися технологіями перетворюються на ключові елементи соціалізації XXI століття. Для сучасного громадянина важливо не лише бути присутнім у цифровому просторі, а й діяти в ньому усвідомлено, критично та відповідально. У цьому контексті розвиток відповідального цифрового громадянства в Україні стає фундаментальною умовою інтеграції особистості у суспільне життя та забезпечення демократичних процесів у цифрову епоху.

У сучасному суспільстві поняття цифрового громадянства набуває особливої актуальності. Воно охоплює здатність громадян усвідомлено, етично та безпечно взаємодіяти в цифровому середовищі, брати участь у громадському та політичному житті через онлайн-інструменти, дотримуючись принципів демократії, толерантності та відповідальності. В Україні процес становлення цифрового громадянства відбувається на тлі активної диджиталізації державних послуг, поширення соціальних мереж, а також інформаційних викликів, пов'язаних із війною та зовнішнім впливом.

Сучасні реалії, зокрема гібридна війна, кіберзагрози, фейки та дезінформаційні кампанії, вимагають від громадян нових компетенцій. Відповідальне цифрове громадянство стає не лише питанням технологічної грамотності, а й етичного вибору, критичного мислення та готовності брати

участь у захисті інформаційного простору країни. Перспективи розвитку цього явища в Україні безпосередньо пов'язані з освітою, державними реформами, громадськими ініціативами та культурою користування цифровими ресурсами.

Поняття цифрового громадянства набуває особливої актуальності. Воно охоплює здатність громадян усвідомлено, етично та безпечно взаємодіяти в цифровому середовищі, брати участь у громадському та політичному житті через онлайн-інструменти, дотримуючись принципів демократії, толерантності та відповідальності. В Україні процес становлення цифрового громадянства відбувається на тлі активної диджиталізації державних послуг, поширення соціальних мереж, а також інформаційних викликів, пов'язаних із війною та зовнішнім впливом.

Сучасні реалії, зокрема гібридна війна, кіберзагрози, фейки та дезінформаційні кампанії, вимагають від громадян нових компетенцій. Відповідальне цифрове громадянство стає не лише питанням технологічної грамотності, а й етичного вибору, критичного мислення та готовності брати участь у захисті інформаційного простору країни. Перспективи розвитку цього явища в Україні безпосередньо пов'язані з освітою, державними реформами, громадськими ініціативами та культурою користування цифровими ресурсами.

Основні перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні [59, с. 189]:

1. Розвиток цифрової освіти та медіаграмотності

Освітня система України поступово інтегрує курси з цифрової грамотності, критичного мислення та безпечного користування Інтернетом. Зокрема, ініціатива «Дія. Цифрова освіта» створює безкоштовні онлайн-курси для громадян різного віку, що допомагають розуміти ризики кіберпростору, розпізнавати маніпуляції та фейки, захищати персональні дані. Такі програми сприяють формуванню свідомої поведінки користувачів у мережі та підвищенню рівня участі громадян у цифровому врядуванні.

2. Поглиблення співпраці між державою, громадськістю та бізнесом

Важливою перспективою є створення партнерських платформ для обговорення цифрових прав, етики онлайн-комунікацій та захисту персональної інформації. Комунікація між урядом, ІТ-компаніями та громадськими організаціями дозволить розробляти збалансовані політики цифрової безпеки, уникати цензури, але водночас боротися з шкідливим контентом. Такі моделі співпраці вже частково реалізуються у форматах публічних консультацій, ініціатив з кіберосвіти та програмах соціальної відповідальності бізнесу.

3. Підвищення цифрової етики та культури комунікації

Одним із ключових напрямів розвитку цифрового громадянства є формування етичної поведінки користувачів у мережі. Це включає повагу до прав інших, недопущення мови ворожнечі, дотримання авторських прав і відповідальність за публікації. Освітні кампанії, які реалізуються неурядовими організаціями (наприклад, CEDEM, StopFake, IREX), допомагають суспільству зрозуміти межу між свободою слова та зловживанням інформацією, що формує культуру конструктивного діалогу в онлайн-просторі.

4. Розвиток електронної демократії (e-democracy)

Україна має значні досягнення у сфері електронного врядування, зокрема завдяки платформам «Дія», e-Data, e-Petition. Розширення цих інструментів сприятиме тому, щоб громадяни не лише споживали інформацію, а й активно брали участь у прийнятті рішень — через електронні петиції, онлайн-опитування, громадські обговорення чи цифрові голосування. Це підсилює відчуття причетності громадян до політичних процесів і формує відповідальність за їхні результати.

5. Зміцнення кібербезпеки та інформаційної стійкості громадян

У контексті війни з Росією питання кіберзахисту набуло стратегічного значення. Підвищення рівня цифрової безпеки включає розвиток національної кіберінфраструктури, навчання населення методам захисту власних даних та протидії фішингу. Освітні проєкти з кібергігієни, які впроваджуються Міністерством цифрової трансформації, створюють основу для формування

відповідального ставлення до власної безпеки в мережі, що є складовою цифрового громадянства.

Розвиток відповідального цифрового громадянства в Україні відбувається поступово, але динамічно. В умовах війни українці показали високий рівень мобілізації в онлайн-просторі — від участі в інформаційних кампаніях до зборів коштів на потреби армії через цифрові платформи. Проте для стійкого формування культури цифрової відповідальності потрібні системні зусилля держави, освітніх установ і громадського сектору.

Головним викликом залишається недостатній рівень цифрової грамотності серед частини населення, особливо серед старших вікових груп. Без цілеспрямованої державної політики та освітніх програм громадяни можуть залишатися вразливими до маніпуляцій і фейків. Водночас молодь, яка активно користується онлайн-платформами, стає рушійною силою змін, демонструючи високий рівень залучення до суспільно-політичних процесів у цифровому форматі.

Розвиток етики цифрового спілкування та підвищення рівня довіри до онлайн-джерел інформації також є ключовими складовими майбутнього цифрового громадянства. Відповідальна поведінка в мережі поступово стає соціальною нормою, яку підтримують як державні ініціативи, так і волонтерські проєкти.

Перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні безпосередньо пов'язані з утвердженням демократичних цінностей, розвитком критичного мислення та формуванням нової цифрової культури. Важливо, щоб громадяни сприймали Інтернет не лише як простір для споживання контенту, а як інструмент активної участі у громадському житті.

Синергія держави, освіти, громадянського суспільства та технологічного сектору створює підґрунтя для формування покоління свідомих, етично відповідальних і соціально активних користувачів цифрового простору. У перспективі це сприятиме зміцненню демократії, інформаційній безпеці та політичній культурі українського суспільства в цілому.

Розвиток відповідального цифрового громадянства є стратегічним напрямом модернізації українського суспільства в умовах цифрової трансформації. Цей процес передбачає не лише технічну грамотність користувачів, а й формування у них свідомого, етичного та безпечного ставлення до інформаційного простору. Відповідальне цифрове громадянство охоплює здатність громадян критично мислити, дотримуватися правил кібербезпеки, поважати права інших користувачів, а також брати участь у демократичних процесах через онлайн-інструменти. У контексті активної цифровізації державних послуг, розвитку електронної демократії та боротьби з дезінформацією прогнозовані результати цього процесу мають вирішальне значення для підвищення політичної культури, зміцнення національної безпеки та побудови сталого громадянського суспільства.

Нижче подана табл. 3.2 з прогнозованими результатами розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні.

Таблиця 3.2

Прогнозовані результати розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні

№	Напрямок розвитку	Прогнозований результат	Очікуваний вплив на суспільство
1	Цифрова освіта та медіаграмотність	Підвищення рівня обізнаності громадян у сфері критичного мислення, безпеки в Інтернеті, розпізнавання фейків	Формування стійкого до маніпуляцій інформаційного суспільства
2	Розвиток електронної демократії	Збільшення кількості громадян, які беруть участь у прийнятті рішень через онлайн-платформи	Зростання політичної активності та довіри до державних інституцій
3	Етична культура цифрової комунікації	Поширення принципів поваги, толерантності та відповідальності у віртуальному спілкуванні	Зменшення кількості проявів мови ворожнечі та агресії в мережі
4	Кібербезпека та захист персональних даних	Підвищення рівня кібергігієни громадян, зниження випадків шахрайства та витоку даних	Посилення довіри до цифрових сервісів і державних платформ
5	Громадянська участь через цифрові ініціативи	Розвиток волонтерських, інформаційних та освітніх онлайн-спільнот	Підвищення рівня соціальної солідарності та самоорганізації суспільства

6	Інституційна підтримка цифрової культури	Створення державних і громадських програм з популяризації цифрової етики	Формування довгострокової національної стратегії цифрової відповідальності
---	---	--	--

Прогнозовані результати розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні свідчать про поступовий перехід від етапу адаптації до цифрового середовища до його свідомого використання. Важливим здобутком стане підвищення інформаційної стійкості населення, що дозволить громадянам ефективніше протидіяти дезінформації, маніпуляціям і пропаганді.

Розвиток електронної демократії створить умови для більш прозорої взаємодії громадян і влади, підвищить довіру до державних процесів, а також сприятиме утвердженню принципів відкритості та підзвітності. Зміцнення етики цифрової комунікації матиме позитивний вплив на суспільний клімат, знижуючи рівень конфліктності у віртуальному просторі та заохочуючи культуру конструктивного діалогу.

Особливу роль відіграє посилення кібербезпеки, адже підвищення рівня цифрової грамотності користувачів забезпечує захист особистих даних, що, у свою чергу, стимулює довіру до державних платформ і фінансових технологій. Активізація громадянської участі через цифрові ініціативи дає змогу формувати соціально відповідальне середовище, у якому громадяни не лише споживають контент, а й створюють його з метою суспільного блага.

Отже, прогнозовані результати вказують на те, що розвиток відповідального цифрового громадянства стане основою для формування нової моделі політичної культури, орієнтованої на демократичні цінності, критичне мислення та активну участь громадян у державотворчих процесах. Україна має всі передумови, щоб у найближчі роки стати прикладом успішного поєднання цифровізації та громадянської свідомості.

У процесі аналізу проблеми було з'ясовано, що медіаграмотність є ключовим чинником формування політичної культури сучасного громадянина, адже вона забезпечує здатність критично оцінювати інформаційні потоки, розпізнавати маніпуляції та фейки, усвідомлено сприймати політичний контент. Підвищення рівня медіаосвіти сприяє розвитку політичної свідомості, зменшує ризик інформаційного впливу ззовні та формує активну позицію громадян у цифровому середовищі. Впровадження системних програм із медіаграмотності у закладах освіти та серед широких верств населення є важливою передумовою побудови демократичного та інформаційно стійкого суспільства.

Важливу роль у регулюванні цифрового медіапростору відіграють державні інституції та громадські ініціативи, які забезпечують баланс між свободою слова та інформаційною безпекою. Зусилля держави мають бути спрямовані на створення ефективних механізмів протидії дезінформації, кібератакам і пропаганді, а також на розробку нормативно-правових актів, що сприятимуть прозорості цифрових комунікацій. Водночас активність громадських організацій і волонтерських спільнот відіграє не менш важливу роль — вони формують культуру цифрової відповідальності, здійснюють просвітницьку діяльність і стимулюють громадянську участь у контролі за медіапростором.

Аналіз перспектив розвитку цифрового громадянства показав, що формування відповідального користувача цифрового простору є стратегічним напрямом державної політики. Відповідальне цифрове громадянство включає етичну поведінку в інтернеті, повагу до прав інших користувачів, дотримання правил кібербезпеки та активну участь у суспільно-політичному житті через електронні сервіси. Водночас було обґрунтовано, що соціалізація у сучасному світі невіддільна від включення в цифровий простір: саме онлайн-середовище стає ключовою платформою формування соціальних зв'язків, політичних орієнтацій, інформаційної поведінки та громадянської активності. Тому здатність орієнтуватися в цифровому середовищі, діяти в ньому відповідально й

критично мислити є важливою умовою становлення особистості в інформаційному суспільстві.

Розвиток цифрової культури, розширення програм електронної демократії та державна підтримка ініціатив у цій сфері сприятимуть формуванню зрілої політичної свідомості та підвищенню довіри між громадянами і владою.

Отже, оптимізація впливу сучасних цифрових медіа на політичну соціалізацію в Україні має спиратися на три взаємопов'язані напрями: розвиток медіаграмотності, ефективне регулювання медіапростору та підтримку цифрового громадянства. Їхнє комплексне поєднання забезпечить формування високої політичної культури, інформаційної безпеки та відповідальної громадянської позиції. У перспективі це сприятиме зміцненню демократичних засад українського суспільства й створенню відкритої, стійкої до маніпуляцій цифрової держави.

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження було встановлено, що цифрові медіа стали одним із ключових чинників сучасної політичної соціалізації, які суттєво трансформують способи взаємодії громадян із політичною інформацією, владою та суспільними процесами. Їхній вплив виходить за межі простого інформування, адже вони формують нові моделі політичної участі, комунікації та ідентичності. Завдяки розвитку інтернету, соціальних мереж і цифрових платформ, політична соціалізація відбувається швидше, інтенсивніше й часто безпосередньо під впливом контенту, створеного користувачами.

Аналіз теоретичних підходів дозволив з'ясувати, що політична соціалізація — це складний і динамічний процес, у якому людина засвоює політичні норми, цінності, установки та моделі поведінки. Цей процес проходить у кілька етапів — від первинної орієнтації у політичному середовищі до свідомої участі у громадському житті. Цифрові технології значно розширили можливості впливу на всі етапи соціалізації, забезпечивши постійну присутність політичних тем у медіапросторі та створивши нові канали впливу на громадян.

У демократичному суспільстві медіа виступають основним інструментом формування політичної культури. Вони не лише передають інформацію, а й впливають на сприйняття політичної реальності, сприяють формуванню громадської думки, норм поведінки та ціннісних орієнтацій. Особливої ваги набули цифрові медіа — соціальні мережі, блог-платформи, YouTube, Telegram, які перетворилися на простір відкритої політичної дискусії. Їхня роль полягає у зменшенні дистанції між владою та суспільством, розширенні каналів участі громадян у прийнятті рішень і підвищенні прозорості влади.

Водночас під впливом цифрових технологій відбувається глибока трансформація комунікативного простору. Традиційні ЗМІ поступово втрачають монополію на формування порядку денного, поступаючи місцем онлайн-платформам, які дають змогу кожному користувачу стати джерелом інформації. Це призвело до появи нових форм комунікації — горизонтальної,

інтерактивної, децентралізованої. Утім, така відкритість створює і нові виклики: поширення фейків, маніпуляцій, інформаційних атак, що потребує підвищення рівня критичного мислення серед громадян.

Дослідження особливостей впливу цифрових медіа в Україні показало, що соціальні мережі стали дієвим інструментом політичної мобілізації та комунікації. Саме вони використовуються для організації протестних рухів, збору коштів, публічних кампаній та громадського контролю. Приклади Майдану, волонтерських ініціатив і інформаційного спротиву російській агресії доводять, що соціальні медіа можуть бути потужною силою самоорганізації суспільства.

Важливою складовою є і вплив онлайн-медіа на формування політичних переконань та поведінки. Вони не лише відображають політичну реальність, а й активно її формують. Алгоритми платформ визначають, яку інформацію бачить користувач, створюючи ефект «інформаційних бульбашок». У цьому контексті особливої ваги набуває розвиток критичного сприйняття інформації та усвідомлення маніпулятивних технологій, які можуть впливати на електоральну поведінку громадян.

Окрему роль у процесах політичної соціалізації відіграють блогери, інфлюенсери та цифрові спільноти, які стали новими агентами політичної комунікації. Їхні сторінки часто виконують функцію медіа — формують порядок денний, оцінюють дії влади, впливають на громадські настрої. Такі постаті, як Дмитро Гордон, Сергій Стерненко, Яніна Соколова, Юрій Бутусов, перетворили свої платформи на майданчики суспільно-політичної дискусії, де формуються уявлення про патріотизм, демократію та відповідальність.

Для забезпечення позитивного впливу цифрових медіа на політичну культуру громадян важливим чинником є розвиток медіаграмотності. Вона сприяє формуванню критичного мислення, навичок перевірки фактів, розумінню природи медійного контенту та усвідомленню власної ролі у медіасередовищі. Медіаграмотність допомагає громадянам протистояти пропаганді, уникати маніпуляцій і брати участь у політичних процесах на

основі перевіреної інформації. Водночас роль державних інституцій у регулюванні цифрового медіапростору полягає у створенні правових рамок, які гарантують свободу слова, але водночас запобігають поширенню дезінформації. Законодавча база має забезпечувати баланс між відкритістю інформації та захистом інформаційної безпеки. Разом із тим громадські ініціативи та незалежні організації відіграють не менш значну роль — вони підвищують рівень цифрової грамотності, сприяють прозорості комунікацій і контролюють діяльність медіа.

Перспективи розвитку відповідального цифрового громадянства в Україні пов'язані з формуванням культури етичного, свідомого та безпечного використання цифрових технологій. Відповідальний користувач — це не лише споживач контенту, а й активний учасник суспільних процесів, який усвідомлює наслідки власних дій у цифровому середовищі. Розвиток цифрового громадянства сприятиме зміцненню демократії, підвищенню довіри між владою і суспільством, а також формуванню нової політичної культури.

Загалом, оптимізація впливу цифрових медіа на політичну соціалізацію передбачає поєднання трьох ключових напрямів: підвищення рівня медіаграмотності, удосконалення системи державного та громадського регулювання інформаційного простору, а також розвиток культури відповідального цифрового громадянства. Лише комплексний підхід дозволить забезпечити безпечне, прозоре та свідоме використання цифрових технологій у політичному житті.

Отже, результати дослідження підтвердили, що сучасні цифрові медіа є потужним інструментом демократизації політичної свідомості українських громадян, однак водночас — джерелом ризиків і викликів. Тому держава, освітні інституції та громадянське суспільство мають діяти спільно, щоб спрямувати цей вплив у конструктивне русло. Тільки за умови синергії освіти, політики, медіа та громадської активності можливе становлення зрілої політичної культури у цифрову добу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алейник В. Чинники зростання ролі засобів масової комунікації як інструменту формування політичної свідомості в сучасному світі. *Society and Security*, 2024. № 4 (4). С. 3-13. URL: [https://doi.org/10.26642/sas-2024-4\(4\)-3-13](https://doi.org/10.26642/sas-2024-4(4)-3-13)
2. Анікіна Н. Б. Соціалізація особистості в сучасному світі у контексті політичного маніпулювання громадською думкою. *Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних і соціально-політичних контекстах: матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. із зарубіж. участю, м. Харків, 31 січ. 2025 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди; за заг. ред. І. Д. Денисенко. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2025. С. 30-34. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/19256>*
3. Барановський Ф. В. Роль візуального іміджу політичного лідера в демократичному суспільстві. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. Випуск 2 (58). 2023. С. 40-47. URL: <https://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/285597/279614>*
4. Березинський Л. Вплив інтернет-комунікацій на трансформацію політичної культури в системі публічного управління України. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*, 2025. № 12. С. 6-13. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2025-12-6-13>
5. Білоцерківська Н. Г. Політична участь як фактор політичної соціалізації: теоретичний аспект. *Сучасне суспільство: політичні науки, соціологічні науки, культурологічні науки. Том 2, № 14. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/politology/article/view/648>*
6. Бондаренко О. В. Соціальні мережі як інструмент політичної комунікації: світовий досвід та українські реалії. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Політологія»*, 208. № 31. С. 5-13.
7. Була С. П. Соціальні мережі як інструмент політичної маніпуляції / С. П. Була, О. І. Свідерська. *Політикус: наук. журнал. 2020. № 4. С. 21-25. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/10335>*

8. Булгаков Д. О. 2024. Маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби. *Політичне життя*. (Лип 2024). С. 131-136. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.2.17>.
9. Воронкова В., Нікітенко В., Васильчук Г., Каганов Ю., Метеленко Н. Діджиталізація комунікативного простору та комунікативної особистості: трансформація суспільства, економіки, людини. *Humanities Studies*. 2024. Вип. 19 (96). С. 19-32. URL: <https://humstudies.com.ua/article/view/307051/298401>
10. Голенок Л., Глухманюк Д. Вплив соціальних мереж на формування громадської думки про війну в Україні в англомовному сегменті інтернету. *Молодий вчений*, 2024. № 7 (131). С. 157-162. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-19>
11. Горбань І. В. Соціальні мережі як фактор політичної мобілізації суспільства. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Політологія», 2019. № 9 (39). С. 32-36.
12. Гришук Д. Г. Громадянська соціалізація молоді в діяльності молодіжних козацьких організацій: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук за спеціальністю 13.00.05 – соціальна педагогіка / Дмитро Геннадійович Гришук; наук. кер. Олександр Георгійович Кучерявий; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». Старобільськ, 2018. 282 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3018>
13. Громадська думка. ВУЕ – Велика Українська Енциклопедія. URL: https://vue.gov.ua/Громадська_думка
14. Даниленко С. Перевтілення демократії в інформаційну добу: роль нових медіа та громадянського комунікування. *Політичні дослідження / Political Studies*, 2021. № 1. С. 90-105. URL: <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/235502>
15. Де можна дізнатися новини про Євромайдан: список спільнот в соціальних мережах: веб-сайт. URL: <https://ain.ua/2013/12/12/gde-mozhno-uznat-novosti-o-evromajdane-spisok-soobshhestv-v-socialnyx-setyah/>

16. Докторович О. Ю. Особливості реалізації інформаційно-психологічних технологій в онлайн-просторі (в умовах воєнного часу): кваліфікаційна р-та освітнього ступеня «магістр», студент II курсу магістратури, 61 групи, спец. 053 «Психологія» / керівник: к. псих. н., доцент Л.О. Ляховець / Навчально-науковий інститут психології та соціальної роботи; Кафедра загальної, вікової та соціальної психології імені М. А. Скока. Чернігів, 2024. 91 с. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/10948>

17. Зайко Л. Я., Андросович О. І., Лиса І. В. Роль медіа та політичного PR у консолідації українського суспільства. *Вчені записки таврійського національного університету імені в. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 34 (73). № 2. 2023. Частина 2. С. 169-174. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37741/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf>

18. Зражевська Н., Литвиненко О. Комунікативні трансформації як наслідок розвитку сучасних цифрових інтернет-технологій. *Інтегровані комунікації*, 2023. № 1 (15). С. 36-41. URL: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.155>

19. Какалюк А. В., Шаповалова А. М. Роль соціальних мереж у взаємодії між владою та суспільством. *The 4th International scientific and practical conference «Global trends in science and education»* (May 5-7, 2025). С. 848-853. URL: <https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/31992/1/GLOBAL-TRENDS-IN-SCIENCE-AND-EDUCATION-5-7.05.2025-848-853-2.pdf>

20. Калініченко Т. С. Аналіз особливостей моделей комунікаційних процесів. *Вісник студентського наукового товариства ДонНУ імені Василя Стуса*. 2021. Т. 2. № 13. С. 347-352.

21. Карапетян О. О. Адміністративно-правові аспекти захисту свободи слова в умовах цифрової трансформації медіа. Запоріжжя, 2025. 235 с. URL: https://phd.znu.edu.ua/page/Doc/2025/karapetyan_o/Karapetian_O_.pdf

22. Клешня Г. М. Комунікативний простір освіти в інформаційному суспільстві. *Вісник ДУ КАІ Серія: Філософія. Культурологія*. 2025. № 1 (41). С. 85-89. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/19862>
23. Клешня Г. М. Трансформація освітньої комунікації в діджиталізованому суспільстві: антропологічний аспект. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2024. № 2 (40). С. 107-113. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPK/article/view/19341>
24. Смірнова Л. Політична соціалізація особистості. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/25257/2/MSNK_2018v2_Smirnova_L-Politica1_socialization_150-152.pdf
25. Коваль О. В. Психологічні особливості та стилі політичної поведінки людей в соціальних мережах. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Політологія»*, 2019. № 10 (40). С. 21-25.
26. Кононенко М. Ю. ЗМІ в політичній структурі суспільства. VI Всеукраїнська наукова конференція студентів і молодих вчених. *Соціально-політичні проблеми сучасності*. Тези доповідей 25 березня 2021 р. С. 34-36. URL: https://old.duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Law/2021/Politology_conf_2021.pdf#page=34
27. Конституція США. URL: https://uk.wikisource.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%82%D1%83%D1%86%D1%96%D1%8F_%D0%A1%D0%A8%D0%90
28. Конституція України: Основний закон держави від 1996. URL: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>
29. Копчак М. М., Грабельська О. В., Дроф'як Н. І. Лінгвістичні трансформації в цифрову епоху: вплив цифровізації на сучасні комунікаційні

практики. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 39. Том 2. С. 9-14. URL: http://www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua/archive/39/part_2/39-2_2025.pdf#page=9

30. Корнієнко В. О., Примуш М. В. Меметизація політичних партій: трансформація політичної комунікації в цифрову епоху. *Політичне життя*. 2025. № 2. С. 83-95. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/48749>

31. Костельнюк М. М. Політична участь як визначальний чинник демократизації політичного процесу. *Науковий журнал «Політикус»*. 2019. Вип. 3. С. 32-36. URL: http://politicus.od.ua/3_2019/6.pdf

32. Костицька С. В. Проблеми впливу політичної пропаганди на суспільство та людину. *Соціологія права*. 2025. Вип. 1 (50). С. 62-66. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52890/1/A_Nashynets-Naumova_SP_2025_FP_MV.pdf#page=62

33. Крупа А. Г., Мар'єнко В. Ю. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій (ікт) на цифрову трансформацію суспільства: соціально-філософський аналіз. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*, 2025. № 52 (1-2). С. 53-60. URL: https://www.journal-discourse.com/files/pdf/2025_52_1-2_-7.pdf

34. Кубай М. С., Богуславський О. В. Візуальний гумор і меми як інструмент політичної комунікації у соціальних мережах. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття*. 16 травня 2025 рік, м. Миколаїв, Україна. МЦНД. С. 326-328. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/43752/1/1.pdf>

35. Латишев М. В. Вплив цифрових технологій на формування громадської думки та політичних переконань в Україні: робота на здобуття кваліфікаційного ступеня бакалавра: спец. 052 Політологія / наук. кер. С. О. Байрак; Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 54 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/24259>

36. Лепішева К. С. Засоби впливу блогерів на формування думок користувачів. Кваліфікаційна робота здобувача. 2025. 56 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/52626/>

37. Маклюен М. Розуміння медіа. Зовнішні розширення людини. URL: <https://designopendata.files.wordpress.com/2014/05/understanding-media-mcluhan.pdf>
38. Матяш С. В. Трансформації соціокультурного простору: мережевий світ та інформаційні практики: монографія / С. В. Матяш, Л. А. Кузнецова. Київ: КНУТД, 2025. 160 с. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/29064>
39. Олешко М. URL: <https://www.youtube.com/channel/UCe3iM0qsHw-ySis3pphya1w>
40. Модель комунікації Гарольда Лассвела. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Модель_комунікації_Гарольда_Лассвела
41. Молчанова К. К. Роль політичної соціалізації особистості в умовах сьогодення. *Соціалізація особистості у сучасних соціокультурних та соціально-політичних контекстах: матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф.*, Харків, 31 січ. 2024 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди; [редкол.: О. О. Безрук та ін.]. Харків, 2024. С. 81-83. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/15530>
42. Народне віче за європейську Україну: веб-сайт. URL: <https://www.facebook.com/events/501502656623561>
43. Опірський І. Р., Олексюк А. М. Дослідження методів та наслідків маніпуляції свідомості через соціальні мережі на громадян студентського віку. *Телекомунікаційні та інформаційні технології*. 2025. № 3 (88). С. 222-236. URL: <https://tit.dut.edu.ua/index.php/telecommunication/article/view/2651/2523>
44. Пашина Н. П. Концептуальні засади інтернет-комунікацій у публічному управлінні. Київ: НАДУ, 2021. 256 с.
45. Пехник А. Тренди інформаційно-комунікативного простору в аспекті сучасних соціально-політичних процесів. *Діалог: медіастудії*, 2024. Вип. 30. С. 162-172. URL: <http://dms.onu.edu.ua/article/view/318430/315448>
46. Пірняк О., Слободиська О. А. Вплив соціальних мереж на політичну поведінку людей. *Збірник матеріалів XI всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «наукова молодь-2023»* 21 листопада 2023 року. С.

- 226-227. URL:
https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738725/1/%21%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%BC%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%8C_2023.pdf#page=226
47. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 2011. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/2939-17>
48. Про медіа: Закон України від 2022. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/2849-20>
49. Раміна Есхакзай. ЗМІ та інфлюенсерки. 2025. URL:
<https://womenofukraine.org/nominee/ramina-eshakzai>
50. Руцький С. В. Медіаграмотність як фактор розповсюдження політичної інформації. *Політикус: наук. журнал*. 2025. № 1. С. 94-99. URL:
<http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/22405>
51. Савченко Н. Громадянська освіта як шлях розвитку та соціалізації особистості, формування її національної самосвідомості та громадянської позиції. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал* / МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. А. Біда та ін.]. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2024. № 3 (137). С. 30-39. URL:
<https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/15228>
52. Свідерська О. І. Формування віртуального натовпу шляхом маніпуляції свідомості населення. *Гілея*. 2019. Вип. 149 (№ 10). С. 62-66.
53. Сербова О. Напрями соціалізації особистості // *Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра* / Н. Ю. Волянчук та ін. 2-е вид., перероб. і допов.; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. С. 151-168.
54. Сінгер П., Брукінг Е. Війна лайків. Зброя в руках соціальних мереж. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 320 с.

55. Сіпко О. Е. Сучасний комунікативний простір: філософський аналіз. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. «Гельветика», 2024. Вип. 50. С. 101-105. URL: http://apfs.nuoua.od.ua/archive/50_2024/50_2024.pdf#page=101
56. Слюсарь М. Ю. Мережева свідомість як новий формат соціальної свідомості. *Educational Discourse: Collection of Scientific Papers*, 2019. № 52 (1-2). С. 68. URL: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&profile=ehost&scope=site&auth type=crawler&jrnl=25229699&AN=185953850&h=TZIDSw3VIR8DJ%2F8t9SkY%2Fq5wVi6yt36nySXq0SrXLeaamOz9jIG3Cax8N04QwK7Y89uudZsqs4kVU3G3SG%2BMtA%3D%3D&crl=c>
57. Стецик А. Формування медіа-образу інфлюенсера на інтернет-платформах та в соціальних мережах (на прикладі Аліни Паш і Макса Барських): бакалаврська робота (034 «Культурологія»). Львів: УКУ, 2022, 49 с. URL: <https://er.ucu.edu.ua/items/28e8b2d5-aba3-42b0-b12b-c6e8a3fbc9ad>
58. Улянченко Ю. Роль медіа у формуванні державності в Україні та США. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. №1 (27). С. 125-132. URL: <https://philosophy.navs.edu.ua/index.php/philosophy/article/view/1629>
59. Формування концепції цифрової трансформації освіти та соціально-відповідального цифрового громадянина у контексті європейського досвіду: збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції 21–22 листопада 2024 року / ред.-упоряд.: В. Г. Воронкова. Львів Торунь: Liha-Pres, 2024. 634 с. URL: <https://dspace.znu.edu.ua/jspui/handle/12345/25281>
60. Чабаненко В. О. Політична соціалізація та її вплив на формування політичної культури молоді: кваліф. робота бакалавра: 052 Політологія. Хмельницький, 2024. 89 с. URL: <https://elar.khmnu.edu.ua/handle/123456789/16401>
61. Щедрова Г. П., Марковська Я. Е. Комунікаційний аспект партійної діяльності як чинник політичної соціалізації громадян. *Hileya*, 2020. Вип. 153. С. 494. URL: <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&profile>

=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=20761554&AN=143343677&h=pLhRJ
NrVTauYsRTFhJkhDh8M%2FfVhdwpaPdUcOuZY2kaggr%2BYwCJc%2FQhs3oO
nKJvL5zhfswUmWxrAbjrwGzInVg%3D%3D&crl=c

62. Щербій Ю., Климончук В. Й. Роль медійної сфери в політичному житті країни. *Вісник наукових робіт молодих вчених*. Івано-Франківськ, 2024. Вип. № 7. С. 5-15. URL: <https://krip.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/121/2024/05/politia-7.pdf#page=5>

63. Як змінилася кількість підписників топових YouTube-блогерів, які розповідають про війну в Україні. 2025. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2025/10/24/infografika/suspilstvo/yak-zminylasya-kilkist-pidpysnykiv-topovux-youtube-bloheriv-yaki-rozpovidayut-pro-vijnu-ukrayini>

64. Яковлєв С. Ю. Соціальні мережі як інструмент мобілізації протестних рухів в Україні. *Регіональні студії*, 2022. № 30. С. 122-125. URL: http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/30/30_2022.pdf#page=122

65. Ямполь Ю. В., Косенюк Г. В., Жукова Г. В., Булгакова Т. М. Розвиток комунікаційного простору закладу освіти: світовий досвід розвитку професійного спілкування в умовах цифровізації освітнього процесу. *Академічні візії*, 2023. № 18. С. 1-12. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/293>

66. Broadcast Decency Enforcement Act of 2005. URL: <https://www.congress.gov/bill/109th-congress/senate-bill/193/titles>

67. Freedom of Information Act (FOIA). URL: <https://www.foia.gov/>

68. Semotiuk O. Laughing at political opponents: Poroshenko's vs. Zelensky's supporters in memes. *The European Journal of Humour Research*, 11 (2) 37-48. URL: <http://dx.doi.org/10.7592/EJHR2023.11.2.792>

69. Sternenko. URL: <https://www.youtube.com/c/STERNENKO>

70. Telecommunications Act of 1996. URL: <https://www.fcc.gov/general/telecommunications-act-1996>